

İnönü Üniversitesi

İLÂHİYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ

JOURNAL OF THE FACULTY OF DIVINITY

İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
İLÂHİYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ

Cilt: 1, Sayı: 2, Güz 2010

İNÖNÜ UNIVERSITY
JOURNAL of the FACULTY of DIVINITY

Volume: 1, Issue: 2, Autumn 2010

İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ İLÂHİYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ

İnönü University Journal of the Faculty of Divinity

Cilt 1, Sayı 2, Güz 2010
(Volume 1, Issue 2, Autumn 2010)

İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Adına Sahibi/Owner

Prof. Dr. Saffet SANCAKLI, Dekan/Dean

Editör/Editor in-Chief

Doç. Dr. Mustafa ARSLAN

Editör Yardımcıları/Co-Editors

Yrd. Doç. Dr. Mustafa BOZKURT

Yrd. Doç. Dr. Hakkı KARAŞAHİN

Yayın Kurulu/Board of Publication

Prof. Dr. Saffet SANCAKLI

Prof. Dr. Zülfikar DURMUŞ

Doç. Dr. Mustafa ARSLAN

Doç. Dr. Mehmet KUBAT

Doç. Dr. Hulusi ARSLAN

Yard. Doç. Dr. Cahit KÜLEKÇİ

Yard. Doç. Dr. Emir KUŞÇU

Yard. Doç. Dr. Ali DUMAN

Yard. Doç. Dr. Hamdi ONAY

Yard. Doç. Dr. Hasan ARSLAN

Yard. Doç. Dr. Mehmet YOLCU

Yard. Doç. Dr. Muharrem ÇAKMAK

Danışma Kurulu/Advisory Board

Prof. Dr. Ramazan ALTINTAŞ, Selçuk Üniversitesi

Prof. Dr. Faruk BEŞER Sakarya Üniversitesi

Prof. Dr. Ethem CEBECİOĞLU, Ankara Üniversitesi

Prof. Dr. Şinasi GÜNDÜZ, İstanbul Üniversitesi

Prof. Dr. İbrahim HATİBOĞLU, Uludağ Üniversitesi

Prof. Dr. Sadık KILIÇ, Atatürk Üniversitesi

Prof. Dr. Turan KOÇ, Erciyes Üniversitesi

Prof. Dr. Ali KÖSE, Marmara Üniversitesi

Prof. Dr. Mustafa KÖYLÜ, Ondokuz Mayıs Üniversitesi

Prof. Dr. Mehmet ŞEKER, Dokuz Eylül Üniversitesi

Mizanpaj / Layout

Mustafa ARSLAN & Mustafa BOZKURT

Grafik-Tasarım/Graphics-Design

Fatih ÖZDEMİR

Baskı/Printing by

İnönü Üniversitesi Matbaası

İ.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi hakemli bilimsel bir dergidir ve yılda iki defa yayımlanır. Yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir. Dergide yayınlanan görüşler İnönü Üniversitesi'ni ve İ.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi'ni temsil etmez. Makale ve yazılar, kaynak gösterilmek şartıyla sadece iktibas ve atıf şeklinde kullanılabilir.

© İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi 2010

Yazışma Adresi/Correspondence

İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Kampus – MALATYA

Tel/ Belgeç: 0422 377 35 00- 0422 341 00 61

E-posta: idergi@inonu.edu.tr

<http://iys.inonu.edu.tr/?web=ilahiyat>

GÜZ 2010 SAYISI HAKEM KURULU /REFEREE BOARD OF THIS ISSUE

Dergimizin bu sayısındaki makalelerin hakemliğini üstlenen ve aşağıda isimleri belirtilmiş olan öğretim üyelerine değerli katkılarından dolayı teşekkür ederiz.

- Prof. Dr. Abdalbaki GÜNEŞ, Yüzüncü Yıl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Prof. Dr. Hüseyin AYDIN, Osmangazi Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Prof. Dr. M. Halil ÇİÇEK, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Prof. Dr. Mevlüt KAYA, Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Prof. Dr. Saffet SANCAKLI, İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Prof. Dr. Temel YEŞİLYURT, Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Prof. Dr. Zülfikar DURMUŞ, İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Doç. Dr. Abdurrahman KASAPOĞLU, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Doç. Dr. Adem EFE, Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Doç. Dr. A. Faruk SİNANOĞLU, İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Doç. Dr. H. Subhi ERDEM, İnönü Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi
Doç. Dr. Hulusi ARSLAN, İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Doç. Dr. İbrahim GÖRENER, Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Doç. Dr. Kamil GÜNEŞ, Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Doç. Dr. Mehmet AZİMLİ, Dicle Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Doç. Dr. Mehmet ÖNAL, İnönü Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi
Doç. Dr. Muhiddin OKUMUŞLAR, Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Doç. Dr. Mustafa ARSLAN, İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Doç. Dr. Mustafa BIYIK, Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Doç. Dr. M. Doğan KARACOŞKUN, İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Doç. Dr. Süleyman AKYÜREK, Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Yard. Doç. Dr. Abdurrahman ATEŞ, İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Yard. Doç. Dr. Atik AYDIN, İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Yard. Doç. Dr. Cahit KÜLEKÇİ, İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Yard. Doç. Dr. Cengiz BATUK, Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Yard. Doç. Dr. Emir KUŞÇU, İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Yard. Doç. Dr. Mehmet YOLCU, İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Yard. Doç. Dr. Yahya BAŞKAN, İnönü Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi
Yard. Doç. Dr. Hamdi ONAY, İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

İÇİNDEKİLER

Kur'an-ı Kerim'de <i>İbâha</i> İfade Eden Emir Siygalarının Çeviri Problemi Zülfikar DURMUŞ.....	1-21
Paranormal İnanç Ölçeğinin Türkçe Versiyonunun Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması Mustafa ARSLAN.....	23-40
Ahlâkın Evrenselliği Açısından İslâm ve Modernizm Hulusi ARSLAN	41-60
el-Malatî ve İslâm Mezhepleri Tarihi'ndeki Yeri Mehmet KUBAT	61-82
الخشوع المطلوب من المؤمنين في الصلوة والحياة Mehmet YOLCU.....	83-112
Dini Tecrübenin Otonomluğu Sorunu Emir KUŞCU	113-132
Ortaçağ İslam Şehirlerinde Mahallelerin Oluşumu (Nişabur Örneği) İsmail PIRLANTA.....	133-147
Değişen Toplum, Değişmeyen Sorunlar: Yirminci Yüzyıl Başlarında Türkiye'de Din Tartışmaları Konusunda Bibliyografik Bir İnceleme Mehmet BİREKUL	149-179
Kur'an Âyetleri Işığında İman-İlim İlişkisi Hüseyin POLAT.....	181-199
Türk Kültüründeki Hoşgörü Anlayışının Tarihsel ve Kültürel Kaynakları ve Bu Anlayışın Kültür Varlıklarına Yansımaları Yüksel GÖĞEBAKAN.....	201-223
DKAB Öğretmenlerinin Öğrencilerini Motive Etme Durumlarına İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Algıları Recep UÇAR.....	225-248
İslam Düşüncesinde Tercüme Faaliyetleri: Hermeneutik ve Bibliyografik Bir Katkı Mehmet ULUKÜTÜK.....	249-288
Kur'an Nahvi -I Ahmet Mekki el-ENSÂRÎ/Çev. Sabri TÜRKMEN	289-302
Diyalogun On Emri: Dinlerarası Diyalogun Temel Kuralları Leonard J. SWIDLER/Çev. Kenan ÇETİNKAYA.....	303-309
Kant Bir Hristiyan mı? Palmquist'e Cevap Anthony N. PEROVICH, Jr. /Çev. Necmettin TAN.....	311-320
Kitap Tanıtımı/William E. Paden, Kutsalın Yorumu (Çev. Abdurrahman Kurt) Emir KUŞCU.....	321-325
Kitap Tanıtımı/ Emine Ögük, Mâturidi'nin Düşünce Sisteminde Şer-Hikmet İlişkisi İrem CEYHAN.....	327-333

CONTENTS

Translation Problem of Imperative Siyga Expressing <i>Ibaha</i> in The Holy Qur'an Zülfikar DURMUŞ.....	1-21
The Development of Turkish Version of the Paranormal Belief Scale: its Validity and Reliability Mustafa ARSLAN.....	23-40
In Terms of Universality of Moral Islam and Modernism Hulusi ARSLAN	41-60
al-Malati and His Place of "The History of Islamic Sects Mehmet KUBAT	61-82
Necessity of Awe (<i>Huşu</i>) in Pray and Life for Muslims Mehmet YOLCU.....	83-112
The Problem of Autonomy on Religious Experience Emir KUŞCU.....	113-132
Formation of Neighborhoods in Middle Ages Islamic Cities (Nishapur Example) İsmail PIRLANTA	133-147
Changing Society, Constant Problems: Bibliographic Study about Discussions of Religion in Turkey in Beginning of Twentieth Century Mehmet BİREKUL	149-179
The Relationship between Faith and Enlightenment in Light of Verses of Holy Quran Hüseyin POLAT.....	181-199
The Historical and Cultural Sources of Sense of Tolerance in Turkish Culture and its Reflection on Cultural Entities Yüksel GÖĞEBAKAN	201-223
Teacher and Student Perceptions Regarding Religion Culture and Moral Knowledge Teachers Motivation of Their Students Recep UÇAR.....	225-248
Translation Movements in Islamic Thought: Hermeneutical and Bibliographic Approach Mehmet ULUKÜTÜK.....	249-288
Syntax of Quran-I Ahmet Mekkî el-ENSÂRÎ/Çev. Sabri TÜRKMEN.....	289-302
The Dialogue Decalogue: Ground Rules for Interreligious Dialogue Leonard J. SWIDLER/Çev. Kenan ÇETİNKAYA	303-309
Kant A Christian? A Reply to Palmquist Anthony N. PEROVICH, Jr. /Çev. Necmettin TAN.....	311-320
Book Review / William E. Paden, Kutsalın Yorumu Emir KUŞCU.....	321-325
Book Review / Emine Ögük, Mâturidi'nin Düşünce Sisteminde Şer-Hikmet İlişkisi İrem CEYHAN.....	327-333

Değişen Toplum, Değişmeyen Sorunlar: Yirminci Yüzyıl Başlarında Türkiye’de Din Tartışmaları Konusunda Bibliyografik Bir İnceleme

Mehmet BİREKUL*

Özet- Türkiye’de bir asırlık bir zaman diliminde değişen toplumsal, siyasal ve ekonomik hayat içerisinde din alanında benzer konuların tartışıldığı görülmektedir. Sosyal hayatımızla birlikte değişen dini hayatımızın içerisinde kronikleşen bu meselelerin tespiti, yaklaşık yüz yıllık süreçte bu anlamda geldiğimiz noktayı göstermesi bakımından önemlidir. Bu çalışma *Sırat-ı Müstakim* ve *Sebilürreşad* dergilerindeki din konulu tartışmalara dair yazılmış makale başlıklarından yola çıkarak bir asırlık zaman içerisinde ciddi mesafe alamadığımız “din eğitimi”, “İslam’da kadının konumu”, “Hristiyanlık ve misyonerlik çalışmaları”, “İslam Medeniyeti’nin mevcut durumu ve geleceği”, “diğer İslam ülkelerindeki Müslümanların durumu”, “kavram tartışmaları” ve “din ve ahlak” gibi tartışmalara dikkat çekmekte ve bu tartışmaların sona erdirilebilmesi için katkı sağlayacak yeni çalışmalara zemin hazırlamayı hedeflemektedir.

Anahtar kelimeler: Din tartışmaları, Toplumsal değişim, Modernleşme, *Sırat-ı Müstakim* ve *Sebilürreşad* dergileri

Abstract- *Changing Society, Constant Problems: Bibliographic Study about Discussions of Religion in Turkey in Beginning of Twentieth Century-* In the changing social, political and economic life in Turkey during the last century, the issues being discussed in the area of religion seems to have stayed similar. The identification of these issues which have become chronic in our religious life, which is changing together with our social life, has become important to understand the point we reached in the hundred years. Based on the titles of articles from “*Sırat-ı Müstakim*” and “*Sebilürreşad*” journals, this study draws the attention to the topics we could not make significant progress during the last century like “Religious Education”, “the position of woman in Islam”, “Christianity and missionary activities”, “current status and future of Islamic civilization”, “status of Muslims in other Islamic countries”, “concept discussions” and “religion and ethics”, and aims to prepare the ground for the new studies that might contribute to end this long debate.

Key words: Religion discussions, Social change, Modernization, “*Sırat-ı Müstakim*” and “*Sebilürreşad*” journals

* Yard. Doç Dr. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi. mehmet.birekul@inonu.edu.tr

GİRİŞ:

Türkiye’de toplumsal yaşam hızlı bir dönüşüm içerisindedir. Temelleri 19. yüzyıl Osmanlı toplumunun Batılılaşma hareketinde olan, gerek ekonomik, gerek sosyal alanda birbirini besleyen değişimler, kendi iç çelişkilerini de beraberinde getirmiştir. Osmanlının son dönemlerinden itibaren batı yanlısı dönüşümün giderek hız kazanması çelişkileri keskinleştirmiş, Batı tarzı modernleşmenin taraftarları ile buna karşı oluşan tepkisel hareketler arasında günümüze kadar sarkan bir mücadeleyi başlatmıştır. Tabiatıyla bu değişim sürecinin etkilerini dini alanda da görmek mümkündür. Modernleşme sürecinde yaşanan hızlı değişim, aşırı rasyonelleşme, bireyselleşme ve güvensizlik durumları, toplumsal yapıdaki inanç boşluğu ile birlikte bir anlam krizi ve toplumsal anomiyeye dönüşmüştür (Arslan, 2006: 9).

Türk toplumu için çok önemli bir geçiş süreci özelliğini taşıyan yirminci yüzyılın ilk yılları her alanda değişim ve yenileşme rüzgârlarına sahne olmuştur. Anakronik bir yaklaşımla bu zaman diliminin içinde barındırdığı sosyo-kültürel ve siyasal yapının dikkate alınmaksızın bugünkü koşullarda değerlendirilmesi tabiatıyla doğru değildir. Ancak koşulların ve ortamların farklılaşmasına rağmen aynı tartışmaların sürdürülüyor olması Türk toplumsal ve dini hayatı için önemli işaretleri içinde barındıran bir mesele olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu makalede bir dönemin tartışmalarının en etkin biçimde sunulduğu *Sırat-ı Müstakim* ve *Sebilürreşad* dergilerindeki tartışma konuları, Abdullah Ceyhan’ın (1991) *Sırat-ı Müstakim* ve *Sebilürreşad* Mecmuaları Fihristi isimli indeks çalışması taraması ile tespit edilerek irdelenecektir.¹ Söz konusu dergiler toplam bin sayıyı bulan yayınlarıyla belki tarihin en hareketli, sosyal-siyasî değişimin en hızlı geliştiği yarım asrı aşan bir zamanın tanığı olmuşlardır. Devlet ve toplum hayatını sarsacak tehlikelere dikkati çeken, çözümler üreten ve bunları tartışmaya açan söz konusu dergiler bu yönleriyle dikkat çekmektedirler (Arabacı, 2004: 128). Bir kültür hareketi olarak değerlendirilebilecek bu dergilerdeki tartışma konuları günümüzle irtibatlandırılarak Türk toplumunun yaklaşık yüz yıllık fikrî ve pratik serüveni bir de bu açıdan mercek altına alınabilmektedir. Arşiv çalışmalarına yönelik çalışmalarda ihmal edilemez bir öneme sahip olan bu dergiler çok da net bilmediğimiz bir devre ışık tuttuğu gibi bugün için anlam veremediğimiz ve çözümsüzlüğünün nedenini bulamadığımız bazı sorunların halledilmesinde de önemli bir veri sağlamaktadır. Her iki dergi de yoğun fikri bunalımların yaşandığı ve ülkenin yeni bir yola girdiği günlerde İslâm

¹ Bu konuda ayrıca Adnan Gül, “Batılılaşma Sürecinde Sebilürreşad Dergisi, EKEV, Yıl: 1, S. 31; Ali İhsan Gülcü, *Sırat-ı Müstakim* Dizini, AÜDT ve Coğrafya Fak. Yay. Bitirme tezi, çalışmalarına da müracaat edilebilir.

dininin etrafında insanları toplamayı ve İslâm dinine karşı takınılan tutumlara karşı durmayı hedeflemiştir. Yayın politikasında Eşref Edip, Ebu'l Ulâ, ve Mehmet Akif gibi devrin önemli düşünürleri göze çarpmaktadır. Bu yazarların da etkisi ile derginin gündeminde genellikle o dönemde din konulu tartışmalara açılımlar getirilmiş, seri yazı dizileri ile konular açıklığa kavuşturulmaya çalışılmıştır. Dergilerde "İslâm toplumunun ilerlemesi için gerekli usul ve esaslar, kadın hakları, din-dünya, din-devlet ilişkileöri ve bunlar etrafındaki problemler nasıl çözülebilir?" gibi konular üzerinde durulmuştur (Efe, 2009: 253). İslâm âleminin içinde bulunduğu sıkıntılı durumdan kurtulması ve yükselmesi için çalışmayı en mukaddes bir görev telakki eden bu dergiler, İslâm ülkelerinin toplumsal hayatlarını yakından tanımayı amaç edinmişlerdir (Efe, 2008: 162).

Görüldüğü gibi Türk modernleşmesi için çok özel bir zaman diliminde, özellikle dini yaşamda ortaya çıkan sıkıntıları gündeme getiren bu dergilerdeki tartışma konularının tespiti bugün için önemli veriler sağlamaktadır. Bu dergilerdeki tartışmalar üzerinden Türkiye'nin tarihi ve bu tarihin doğurduğu güncel meseleleri kamuya açmak gelecek nesillerin kendilerini tanımaları için de önemli bir adım olacaktır.

1. PROBLEM: TÜRKİYE'DE DİN KONULU TARTIŞMALAR

Dinî inançlar, insan hayatını etkileyen temel faktörlerden biridir. Din, kültürün ilk basamaklarından başlayarak aile, oymak, kabile, boy ve millet gibi tabîî birliklerle hep yakın ilişki içinde bulunmuştur. Toplamların evrensel bir boyutu olan din geniş anlamda, teorik ve pratik, bireysel ve cemaatsel, sübjektif ve objektif yönleriyle; inanç, bilgi, tecrübe, duygu, ibadet, etki, organizasyon ve ahlak boyutlarıyla bir bütün olarak kendini ortaya koymaktadır. Din doğal ve sosyal bir gerçekliktir. Dinin objektifliği, dinin görünürlüğünü, ilişkisel düzeylerini, toplumsal boyutlarını dillendirir. Dolayısıyla din ve toplum birbirinden ayrı düşünülemez. Din, toplumsal hayatın hemen her alanında insanları etki altında bırakır. Dinlerde bulunan itikadî, sosyal, ekonomik, idarî, ahlâkî ilke ve esaslar, insanların sosyal eylemlerini güçlü bir biçimde etkilemek suretiyle sosyal düzenin objektif yapısının belirlenmesinde önemli bir rol oynar (Bkz: Günay, 1999).

Ancak dünyayı, düşünce pratik ve kurumsal form alanlarında kutsal ile dolu gören pozitivist anlayış zaman içerisinde dünyanın kutsaldan arınarak seküler bir yaşama kavuşacağını öngörüyordu (Bkz: Wright Mills, 2000). Hâl-buki yirmi birinci yüzyılın ilk yıllarına gelinen süreçte görüldü ki dini eğilimler yükseliş gösterirken, dini hareketler de ciddi bir toplumsal ivme kazanmaktadır. Modernizmin gelişmesi ile dinin gerileyeceğini ve toplumsal hayattaki

etkisini kaybedeceğini öngören geleneksel teorilerin aksine din hem sanayileşmiş ve gelişmiş modern ülkelerde hem de geleneksel kültür öğelerinde başat olduğu kamusal görünürlüğünü korumakta ve hatta artırmaktadır. Ancak son kertede modernitenin geleneksel toplum yapısı ve düzeninde köklü değişimleri beraberinde getirdiği ve bu değişimlerin de toplumların alışlagelmiş dini yaşantılarında çok köklü değişiklik ve gelişimlere sebep olduğu gerçeğini de yadsıyamayız.

Bu noktada din-toplum ilişkileri bağlamında toplumsal bir gerçeklik olarak dinin bazı tartışmaların konusu olması gayet tabiidir. Bunun yanı sıra modernleşmenin baskıcı tavrının da etkisiyle din ile ilgili tartışma konularının her çağda devam edebileceğini de söylememiz mümkündür. Zira modern dönemde kendini gösteren hızlı ve etkin toplumsal değişimler, modern ve modernleşmekte olan toplumların dinle ilişkilerini özellikle sekülerleşme etrafında etkilemiştir. Bu durum, din-toplum ilişkilerinde, bütün dünyada, ama her toplumda farklı biçim ve muhtevalarda değişikliklere neden olmuştur. Modernite, Batı merkezci yönelimi ve niteliğinden dolayı, dünyanın Batı dışında kalan insanların da Batı'nın geçtiği aşamalardan geçeceğini savunmaktadır. Bunun anlamı; Batı dışında geriye kalanların da er ya da geç Batıya benzeyecekleri düşüncesi- dir. Bu, açıkça modernitenin baskıcı (totaliter) karakterini göstermektedir.

Türkiye özelinde bu gerçeklikleri düşündüğümüzde Türk toplumunun belirgin problemlerinden birinin dini alan içerisinde yaşanan sorunlar olduğu söylenebilir. Bu nedenle her dönemde Türkiye'de din konulu tartışmalara ve gündem maddelerine rastlamamız doğal karşılanmaktadır. Ancak tartışma konularının en azından bir asırlık süreçte aynen devam etmemesi beklenir. Bugün din ile ilgili konular başta olmak üzere tartışmalarını düzeyli bir seviyeye getirmiş toplumların çoğunun her alanda bir ilerleme kaydettiği düşünüldüğünde bu tartışmaların olgunlaştırılması oldukça önemlidir. Bu anlamda din araştırmalarının ve tartışmalarının bazı alanlarda yoğunlaştığına dikkati çeken Şerif Mardin de bu nedenle hayati meselelerin ihmal edildiğini vurgulamaktadır (Mardin, 2002: 81).

Tocqueville Amerikan toplumu ile Fransız toplumunu özgürlükler açısından değerlendirirken Amerikan toplumunun daha özgürlükçü bir yapıda olmasını, din anlayışı ile özgürlük anlayışını birleştirmesini bilmesine bağlar. O'na göre özgürlüğün Amerika'da yaşamasını olanaklı kılarken Fransa'da ise özgür ortamların geleceğini eğreti kılan tek bir neden aramak gerekseydi bu, Amerikan toplumunun din anlayışı ile özgürlük anlayışını birleştirmesi, buna karşılık Fransa toplumunun kilise ve demokrasi arasında ya da din ile özgürlük arasındaki zıtlıkla parçalanmış olmasıdır (Aron, 1989: 170).

Bu anlamda kargaşasız tartışmasız toplumlar ileri gidemedikleri gibi, onları ahenkli bir bütüne taşıyacak tartışmaların düzeyli, yararlı ve çözüm getiren nitelikte olması gerekir. Türk toplumunda ise özellikle din ile ilgili sorunların sürekli çevresinde dolaşılıp durulmaktadır (Bkz: Çaha, 2001). Türkiye bugün gittikçe daha derinleşip ağırlaşan meselelerini tarihsiz ve hafızasız, yani “kendisiz” ve “merkezsiz” tartışmaktadır (Kara, 2005: 28). Bu nedenle Türk milletinin problemleri çözme konusundaki gücüne olan inancımız kaybolmasa da ülkemizin iç sorunları olarak değerlendirilebilecek bu durum git gide içinden çıkılmaz bir hal almaktadır (Bkz: Aktay, 2000, Çiftçi, 2001). Bu anlamda Türkiye’de din konulu tartışmaların yaklaşık bir asırlık süreçte geldiği noktayı göz önüne sermesi bakımından araştırmamızın bundan sonraki bölümlerinde özellikle “din eğitimi”, “İslam’da kadının konumu”, “Hristiyanlık ve misyonerlik çalışmaları”, “İslam Medeniyeti’nin mevcut durumu ve geleceği”, “diğer İslam ülkelerindeki Müslümanların durumu”, “kavram tartışmaları” ve “din ve ahlak” konu başlıkları altında bir dönemin özelliklerini yansıtan makale başlıkları gündeme getirilecektir.

2. SIRAT-I MUSTAKİM VE SEBİLÜRREŞAD DERGİLERİNDEKİ DİN KONULU MAKALELER

2.1. Din Eğitimi İle İlgili Makaleler

A. Süleyman, “Mekteplerde Din”, Sırat-ı Müstakim C.7 S. (164) 10.Ay 1327 ss.127-129

Abdürreşid İbrahim, “Teârûf-i Müslimin”, Sırat-ı Müstakim C.7 S. (161) 9.Ay 1327, ss.71-73

Ahmet Vasfi Zekeriya, “Müslümanlar Nasıl Mekteplere Muhtaçtır?” Sırat-ı Müstakim C.6 S. (137) 4.Ay 1326 ss.105-107

Alim Can- el İdrisi (Sibiryalı), “Mekteblerimizde Ulum-u Diniye Tedrisatı”, Sırat-ı Müstakim C.7 S. (171) 12.Ay 1327 ss.227-228

Edhem Nejat, “Çocuğun Terbiyesinde Vâlîde”, Sırat-ı Müstakim C.7 S. (157) 8.Ay 1327, ss.13-15

Edhem Nejat, “Neden Muallime Yetiştirilmiyor?”, Sırat-ı Müstakim C.6 S. (155) 8.Ay 1327, ss.390-391

Edhem Nejat, “Terbiye-i Umûmide Noksamlık Var”, Sırat-ı Müstakim C.7 S. (177) 1.Ay 1327, ss.328-329

S. A. İbrahimof, “Ulemâ-i İslâm Böyle Olmalı”, Sırat-ı Müstakim C.3 S. (62) 10.Ay 1325, s.157

İsmail Hakkı (Dr. Milaslı), *"Milletlerin Terakkisinde Elif-ba'nın Hissesi"*, Sebilürreşad, C.17 S. (413-414) 7.Ay 1335, ss.119-122

Aksekili Ahmet Hamdi, *"Dini Dersler Başlıyor."*, Sebilürreşad, C.17 S. (433-434) 8.Ay 1335, ss.134-136

Aksekili Ahmet Hamdi, *"Mekteplerde Din Tedrisatı"* Sebilürreşad, C.18 S. (446) 11.Ay 1335, ss.55-57

Aksekili Ahmet Hamdi, *"Mekteplerde Dini Tedrisat ve Terbiye-i Diniye Hakkında"*, Sebilürreşad, C.19 S. (488) 7.Ay 1337, ss.215-217

Aksekili Ahmet Hamdi, *"Mekteplerde Dini Tedrisat"*, Sebilürreşad, C.22 S. (553-554) 8.Ay 1339 ss.53-55

M. Şâdi, *"Toprağımızda Ecnebi Mektepleri (Mekatib)"*, Sebilürreşad, C.2-9 S. (31-233) 2.Ay 1328, ss.431-432

Mehmet Ali Aynî, *"İlahiyat Fakültesine Dâir"*, Sebilürreşad, C.23 S. (597) 4.Ay 1340, ss.394-396

Mehmet Emin, *"Terbiye ve Talim: Müslümanlığı Diriltecek Müesseseler -I, II-*, Sebilürreşad, C.12 S. (296) 5.Ay 1330, ss.175-176

Vicdani, *"İslâm Diyarında Ecnebi Mekteplerinin Tesirâtı, Müfsidetkârânesi"*, Sebilürreşad, C.2-9 S. (42-224) 12.Ay 1328, ss.288-289

Yahya Afif, *"İlahiyat Fakülteleri Nasıl olmalıdır?"*, Sebilürreşad, C.23 S. (595) 4.Ay 1340, ss.354-355

Yahya Afif, *"İlahiyat Fakülteleri'nin Diğer Nevâkısı İlmiyesi"*, Sebilürreşad, C.24 S. (601) 5.Ay 1340, ss.40-43

Yahya Afif, *"İlahiyat Fakültesi: İlahiyat Fakültesinin Vaziyeti İlmiyesi"*, Sebilürreşad, C. 24 S. (600) 5.Ay 1340, ss.17-19

Yahya Afif, *"İlahiyat Talebesinin İâşesi"*, Sebilürreşad, C.23 S. (607) 7.Ay 1340, ss.138-141

Yahya Afif, *"Mekteplerde Ulum-u Diniye"*, Sebilürreşad, C.24 S. (616) 9.Ay 1340, ss.280-281

2.2.İslâm'da Kadın Konulu Makaleler

A. M., *"Kadınların Tenezzühüne Dâir"*, Sırat-ı Müstakim C.4 S. (95) 6.Ay 1326, s.300

Ferid Vecdi *"Müslüman Kadını (Terc. Mehmet Akif)"*, Sırat-ı Müstakim C.1 S. (3) 8.Ay 1324, ss.42-45

Ferid Vecdi *"Müslüman Kadını (Terc. Mehmet Akif)"*, Sırat-ı Müstakim C.1 S. (4) 9.Ay 1324, ss.57-60

- Ferid Vecdi “Müslüman Kadını (Terc. Mehmet Akif)”, Sırat-ı Müstakim C.1 S. (5) 9.Ay 1324, ss.76-79
- Ferid Vecdi “Müslüman Kadını (Terc. Mehmet Akif)”, Sırat-ı Müstakim C.1 S. (6) 9.Ay 1324, ss.90-93
- Ferid Vecdi “Müslüman Kadını (Terc. Mehmet Akif)”, Sırat-ı Müstakim C.1 S. (7) 9.Ay 1324, ss.103-107
- Ferid Vecdi “Müslüman Kadını (Terc. Mehmet Akif)”, Sırat-ı Müstakim C.1 S. (8) 10.Ay 1324, ss.122-127
- Ferid Vecdi “Müslüman Kadını (Terc. Mehmet Akif)”, Sırat-ı Müstakim C.1 S. (9) 10.Ay 1324, ss.139-142
- Ferid Vecdi “Müslüman Kadını (Terc. Mehmet Akif)”, Sırat-ı Müstakim C.1 S. (10) 10.Ay 1324, ss.156-159
- Ferid Vecdi “Müslüman Kadını (Terc. Mehmet Akif)”, Sırat-ı Müstakim C.1 S. (11) 10.Ay 1324, ss.173-176
- Ferid Vecdi “Müslüman Kadını (Terc. Mehmet Akif)”, Sırat-ı Müstakim C.1 S. (12) 10.Ay 1324, ss.186-188
- Ferid Vecdi “Müslüman Kadını (Terc. Mehmet Akif)”, Sırat-ı Müstakim C.1 S. (13) 11.Ay 1324, ss.203-205
- Ferid Vecdi “Müslüman Kadını (Terc. Mehmet Akif)”, Sırat-ı Müstakim C.1 S. (14) 11.Ay 1324, ss.218-220
- Ferid Vecdi “Müslüman Kadını (Terc. Mehmet Akif)”, Sırat-ı Müstakim C.1 S. (15) 11.Ay 1324, ss.234-236
- Ferid Vecdi “Müslüman Kadını (Terc. Mehmet Akif)”, Sırat-ı Müstakim C.1 S. (16) 11.Ay 1324, ss.252-255
- Ferid Vecdi “Müslüman Kadını (Terc. Mehmet Akif)”, Sırat-ı Müstakim C.1 S. (17) 12.Ay 1324, ss.269-270
- Ferid Vecdi “Müslüman Kadını (Terc. Mehmet Akif)”, Sırat-ı Müstakim C.1 S. (18) 12.Ay 1324, ss.285-286
- Ferid Vecdi “Müslüman Kadını (Terc. Mehmet Akif)”, Sırat-ı Müstakim C.1 S. (19) 12.Ay 1324, ss.303-304
- Mehmed Fahreddin, “Medeniyet-i İslamiye’den Bir Sahife Yahud Tesettür-ü Nisvan -I-”, Sırat-ı Müstakim 6 S. (141) 5.Ay 1327, ss.164-165
- Mehmed Fahreddin, “Medeniyet-i İslamiye’den Bir Sahife Yahud Tesettür-ü Nisvan -II-”, Sırat-ı Müstakim C.6 S. (142) 5.Ay 1327, ss.182-184
- Mehmed Fahreddin, “Medeniyet-i İslamiye’den Bir Sahife Yahud Tesettür-ü Nisvan -III-”, Sırat-ı Müstakim C.6 S. (143) 5.Ay 1327, ss.201-203

Mehmed Fahreddin, “Medeniyet-i İslamiye’den Bir Sahife Yahud Tesettür-ü Nisvan -IV-“, Sırat-ı Müstakim C.6 S. (144) 5.Ay 1327, ss.214-215

Mehmed Fahreddin, “Medeniyet-i İslamiye’den Bir Sahife Yahud Tesettür-ü Nisvan -V-“, Sırat-ı Müstakim C.6 S. (145) 6.Ay 1327, ss.227-229

Mehmed Fahreddin, “Medeniyet-i İslamiye’den Bir Sahife Yahud Tesettür-ü Nisvan -VI-“, Sırat-ı Müstakim C.6 S. (147) 6.Ay 1327, ss.259-262

Mehmed Fahreddin, “Medeniyet-i İslamiye’den Bir Sahife Yahud Tesettür-ü Nisvan -VII-“, Sırat-ı Müstakim C.6 S. (148) 6.Ay 1327, ss.280-282

Mehmed Fahreddin, “Medeniyet-i İslamiye’den Bir Sahife Yahud Tesettür-ü Nisvan -VIII-“, Sırat-ı Müstakim C.6 S. (152) 7.Ay 1327, ss.342-345

Musa Kâzım (Şeyhülislam), “Çok Evlilik Hakkında”, Sırat-ı Müstakim C.1 S. (4) 9.Ay 1324, ss.52-54

Musa Kâzım (Şeyhülislam), “Eşitlik Hakkında”, Sırat-ı Müstakim C.1 S. (8) 10.Ay 1324, ss.118-120

Musa Kâzım (Şeyhülislam), “Hürriyet-Musavat”, Sırat-ı Müstakim C.1 S. (1) 8.Ay 1324, ss.1-3

Musa Kâzım (Şeyhülislam), “Nikah Hakkında”, Sırat-ı Müstakim C.1 S. (6) 9.Ay 1324 ss.93-94

Musa Kâzım (Şeyhülislam), “Örf Adet Hakkında”, Sırat-ı Müstakim C.1 S. (7) 9.Ay 1324, ss.99-101

Musa Kâzım (Şeyhülislam), “Örtünme Hakkında”, Sırat-ı Müstakim C.1 S. (2) 8.Ay 1324, ss.20-22

Musa Kâzım (Şeyhülislam), “Örtünme Hakkında”, Sırat-ı Müstakim C.1 S. (3) 8.Ay 1324, ss.36-37

Musa Kâzım (Şeyhülislam), “Talak Hakkında”, Sırat-ı Müstakim C.1 S. (5) 9.Ay 1324, ss.68-70

A. Feridun, “Kadınlarımızı Kollarımıza Takmakla Terakki Edemeyiz”, Sebilürreşad, C.11 S. (278) 12.Ay 1329, s.279

Abdü’l Aziz Çaviş, “Kadının Şeriat-ı İslamiyedeki Mevkii”, Sebilürreşad, C.23 S. (586) 1.Ay 1340, ss.209-210

Abdü’l Aziz Çaviş, “Kadının Şeriat-ı İslamiyedeki Mevkii”, Sebilürreşad, C.23 S. (587) 2.Ay 1340, ss.226-227

Abdü’l Aziz Çaviş, “Kadının Şeriat-ı İslamiyedeki Mevkii”, Sebilürreşad, C.23 S. (588) 2.Ay 1340, ss.241-242

Abdü’l Aziz Çaviş, “Kadının Şeriat-ı İslamiyedeki Mevkii”, Sebilürreşad, C.23 S. (589) 2.Ay 1340, ss.257-260

Abdül' Aziz Çavuş, "Kadının Şeriat-ı İslamiyedeki Mevkii", Sebilürreşad, C.23 S. (590) 2.Ay 1340, ss.273-274

Abdül' Aziz Çavuş, "Kadının Şeriat-ı İslamiyedeki Mevkii", Sebilürreşad, C.23 S. (591) 3.Ay 1340, ss.289-292

Abdül' Aziz Çavuş, "Kadının Şeriat-ı İslamiyedeki Mevkii", Sebilürreşad, C.23 S. (592) 3.Ay 1340, ss.305-307

Abdüllatif Nevzat, "İctimaiyyat: Evvela Erkeklerimizi Örtelim", Sebilürreşad, C.10 S. (241) 4.Ay 1329, ss.112-113

Ahmed Cevdet, "Tereddi Eden Kadınlığa Karşı Acil Tedbirler Lazım", Sebilürreşad, C.25 S. (628) 12. 1340, s.62

Ahmed Naim, "Mudafaat-ı Diniyye: Teaddüdü Zevcat, İslamiyette Men Olunabilir mi imiş?", Sebilürreşad, C.12 S. (298) 5.Ay 1330, ss.216-221

Ahmed Naim, "Mudafaat-ı Diniyye: Teaddüdü Zevcat, İslamiyette Men Olunabilir mi imiş?", Sebilürreşad, C.12 S. (300) 5.Ay 1330, ss.248-250

Ahmed Naim, "Mudafaat-ı Diniyye: Yine Teaddüdü Zevcata Dair", Sebilürreşad, C.12 S. (308) 7.Ay 1330, ss.376-384

Ahmed Naim, "Tesettür İşine Zabıta Karışmasın mı? (Ebu'z Ziyazâde Velid Beyefendiye)", Sebilürreşad, C.16 S. (391) 2.Ay 1335, ss.13-14

Ahmed Naim, "Yine Tesettür Meselesi", Sebilürreşad, C.16 S. (393) 2.Ay 1335, ss.37-39

Ahmed Şükrü, "Yüksek Tahsilin Kadınlar Üzerindeki Tesirâtı", Sebilürreşad, C.23 S. (584) 1.Ay 1340, s.190

Aksekili Ahmed Hamdi, "İslamiyet ve Teaddüd-ü Zevcat -I-", Sebilürreşad, C.11 S. (275) 12.Ay 1329, ss.226-228

Aksekili Ahmed Hamdi, "İslamiyet ve Teaddüd-ü Zevcat -II-", Sebilürreşad, C.11 S. (276) 12.Ay 1329, ss.243-244

Aksekili Ahmed Hamdi, "İslamiyet ve Teaddüd-ü Zevcat -III-", Sebilürreşad, C.11 S. (277) 12.Ay 1329, ss.258-260

Aksekili Ahmed Hamdi, "İslamiyet ve Teaddüd-ü Zevcat -IV-", Sebilürreşad, C.11 S. (280) 1.Ay 1329, ss.309-312

Aksekili Ahmed Hamdi, "İslamiyet ve Teaddüd-ü Zevcat -V-", Sebilürreşad, C.11 S. (284) 1.Ay 1329, ss.279-381

Aksekili Ahmed Hamdi, "İslamiyet ve Teaddüd-ü Zevcat -VI-", Sebilürreşad, C.11 S. (285) 2.Ay 1329, ss.392-394

Ayşe Meliha, "Müslüman Kadını Hürdür ve Mes'uddur", Sebilürreşad, C.11 S. (282) 1.Ay 1329, ss.345-346

Dr. Mazhar Osman, “Teaddüd-ü Zevcat Hakkında M.Osman Beyin Mühim Neşriyatı”, Sebilürreşad, C.23 S. (589) 2.Ay 1340, ss.272-273

F. Latife, “Nisaiyat: İctihaddaki Hezeyanlar”, Sebilürreşad, C.11 S. (281) 1.Ay 1329, ss.329-330

Hasan Hikmet, “Hürriyet-i Nisvan”, Sebilürreşad, C.21 S. (530-531) 5.Ay 1339, ss.81-82

Hüseyin Kıdvay, “Müslümanlıkta Kadın -I-“, Sebilürreşad, C.25 S. (633) 1.Ay 1341, ss.138-140

Hüseyin Kıdvay, “Müslümanlıkta Kadın -II-“, Sebilürreşad, C.25 S. (634) 1.Ay 1341, ss.149-150

Hüseyin Kıdvay, “Müslümanlıkta Kadın -III-“, Sebilürreşad, C.25 S. (635) 1.Ay 1341, ss.165-167

Hüseyin Kıdvay, “Müslümanlıkta Kadın -IV-“, Sebilürreşad, C.25 S. (636) 1.Ay 1341, ss.181-183

Hüseyin Kıdvay, “Müslümanlıkta Kadın -V-“, Sebilürreşad, C.25 S. (637) 2.Ay 1341, ss.203-205

Hüseyin Kıdvay, “Müslümanlıkta Kadın -VI-“, Sebilürreşad, C.25 S. (639) 2.Ay 1341, ss.231-233

Hüseyin Kıdvay, “Müslümanlıkta Kadın -VII-“, Sebilürreşad, C.25 S. (640) 2.Ay 1341, ss.241-244

Hüseyin Kıdvay, “Müslümanlıkta Kadın -VIII-“ Sebilürreşad, C.25 S. (641) 3.Ay 1341, ss.257-260

Hüseyin Kıdvay, “Müslümanlıkta Kadın“, Sebilürreşad, C.25 S. (638) 2.Ay 1341, ss.221-223

İzmirli İsmail Hakkı, “İslâm’da Kadının Hukuk ve Vezaifi -I-“, Sebilürreşad, C.20 S. (497) 4.Ay 1338, ss.30-32

İzmirli İsmail Hakkı, “Nisaiyat: Tesettür Meselesinin Tariki Hâlli“, Sebilürreşad, C.12 S. (291) 3.Ay 1330, ss.78-80

L. V. , Muhterem S. Reşad’a: “Kâbleri İman Alınları Haya Nurundan Mahrum Olanlar Tesettürün Fazilet ve Ulviyetini Takdir Edemezler“, Sebilürreşad, C.12 S. (288) 3.Ay 1330, ss.29-30

M. Nazmi, “Müslümanlığın Tamamı İle Tadbiki Zamanı Gelmiştir“, Sebilürreşad, C.18 S. (463) 5.Ay 1336, ss.243-245

Mahmud Es’ad (Gedikpaşa), “Tesettür-ü Nisvan Meselesi Hakkında Son Söz“, Sebilürreşad, C.11 S. (279) 1.Ay 1329, ss.289-290

Mehmed Fahreddin, “Feministlerin Nazargah-ı İnsafına (İctimaiyat)“, Sebilürreşad, C.1-8 S. (18-199) 6.Ay 1328, ss.316-318

Mehmed Fahreddin, *"Feminizm Meselesi Münasebetiyle Ahlak ve Adab-ı Milliye Yok İmiş"*, 1-8 S. (18-200) 6.Ay 1328, ss.337-339

Mehmed Fahreddin, *"Feminizm Meselesi, Bizde Nisaiyyun Nasıl Türedi?"*, Sebilürreşad, C.1-8 S. (13-195) 5.Ay 1328, ss.235-236

Mehmed Fahreddin, *"Feminizm Meselesi, Bizde Nisaiyyun Nasıl Türedi?"*, Sebilürreşad, C.1-8 S. (14-196) 5.Ay 1328, ss.260-262

Mehmed Fahreddin, *"Feminizm Meselesi, Kadınlık Vücut-i Beşeriyetin Kısm-ı Mesturudur"*, Sebilürreşad, C.1-8 S. (15-197) 5.Ay 1328, ss.278-280

Mehmed Fahreddin, *"Nisaiyat: Şime-i Meveddet mi, Şime-i Adavet mi?"*, Sebilürreşad, C.12 S. (288) 3.Ay 1330, ss.27-28

Mehmed Fahreddin, *"Ya Tesettür Kalkarmış Yahud..."*, Sebilürreşad, C.12 S. (289) 3.Ay 1330, ss.45-47

Mehmed Ferid Vecdi, *"İctimaiyat: Kadınlara Hürriyeti Mutlaka Vermek İsteyenlerin Elinden Vay O Biçarelerin Başına"*, Sebilürreşad, C.11 S. (267) 10.Ay 1329, ss.103-104

Mehmed Ferid Vecdi, *"İctimaiyat: Kadınlara Hürriyeti Mutlaka Vermek İsteyenlerin Elinden Vay O Biçarelerin Başına"*, Sebilürreşad, C.11 S. (268) 10.Ay 1329, ss.114-115

Mehmed Ferid Vecdi, *"İctimaiyat: Kadınlara Hürriyeti Mutlaka Vermek İsteyenlerin Elinden Vay O Biçarelerin Başına"*, Sebilürreşad, C.11 S. (269) 10.Ay 1329, ss.130-132

Mehmed Ferid Vecdi, *"Nisaiyat: Yine Tesettür Meselesi"*, Sebilürreşad, C.11 S. (276) 12.Ay 1329, ss.241-243

Mehmed Hayreddin, *"Nisaiyyundan Cevad Sami Beye Açık Cevap"*, Sebilürreşad, C.1-8 S. (19-201) 6.Ay 1328, ss.364-366

Mehmed Sadık (Milas Müftüsü), *"İslamiyette Kadınların Vezaifi ve Mevkii"*, Sebilürreşad, C.24 S. (617) 9.Ay 1340, ss.293-295

Musa Carullah, *"Kadının Hukuku ve Vezaifine Dâir"*, Sebilürreşad, C.23 S. (594) 3.Ay 1340, ss.331-340

Mustafa Nazmi (Amasri), *"Taşrada İslam Kadını"*, Sebilürreşad, C.16 S. (410-411) 5.Ay 1335, ss.240-241

Ömer Fevzi, *"Kadınlığın Hakikati"*, Sebilürreşad, C.23 S. (594) 3.Ay 1340, ss.344-345

Ömer Fevzi, *"Kadınlık Ne Hale Giriyor?"*, Sebilürreşad, C.23 S. (598) 4.Ay 1334, ss.404-406

Ömer Kaplan, *"Mefkure Kadını"*, Sebilürreşad, C.23 S. (598) 4.Ay 1340, ss.406-407

Ömer Nasuhi, “İzdivaç Müessesesi-i İctimaiyesi -I-“, Sebilürreşad, C.23 S. (594) 3.Ay 1340, ss.345-347

Ömer Nasuhi, “İzdivaç Müessesesi-i İctimaiyesi -II-“, Sebilürreşad, C.23 S. (595) 4.Ay 1340, ss.356-358

Ömer Nasuhi, “Müslümanlıkta İftirâkı Zevceyn -I-“, Sebilürreşad, C.13 S. (579) 12.Ay 1339, ss.100-104

Ömer Nasuhi, “Müslümanlıkta İftirâkı Zevceyn -II-“, Sebilürreşad, C.13 S. (580) 12.Ay 1339, ss.116-119

Ömer Nasuhi, “Teaddüd-ü Zevcat Müessesesi-i İctimaiyesi -I-“, Sebilürreşad, C.23 S. (590) 2.Ay 1340, ss.274-277

Ömer Nasuhi, “Teaddüd-ü Zevcat Müessesesi-i İctimaiyesi -II-“, Sebilürreşad, C.23 S. (591) 3.Ay 1340, ss.292-296

Said Halim Paşa (Prens), “Hürriyet-i Nisvan -III-“, Sebilürreşad, C.15 S. (376) 10.Ay 1334, ss.215-219

Sultan Cihan, “Nisaiyat: Terbiye-i Nisvan-ı İslâm Hk. Bhopal Hâkime-i Zîşanı Sultan Cihan Hz.nin Bir Mektubu“, Sebilürreşad, C.12 S. (287) 2.Ay 1329, ss.7-9

2.3. İslam Medeniyeti’nin Mevcut Durumu ve Geleceği Konulu Makaleler (Dinin Faydaları; İlerlemeye Engel Olup Olmadığı Tartışmaları)

Abdullah Sureyya, “Cürm-ü Ahlâki, Cürm-ü Kanuni“, Sırat-ı Müstakim C.1 S. (12) 10.Ay 1324, ss.182-183

Abdullah Sureyya, “Mekârim-i Ahlak“, Sırat-ı Müstakim C.1 S. (43) 6.Ay 1325, ss.269-270

Abdullah Sureyya, “Müsâvi-i Ahlak ve Netâyici“, Sırat-ı Müstakim C.2 S. (47) 7.Ay 1325, ss.328-329

Abdürreşid İbrahim, “Ahvâl-ı Hazıraya Bir Nazar ve Ne yapmalı?“, Sırat-ı Müstakim C.7 S. (162) 9.Ay 1327, ss.81-82

Ahmet Hamdi Aksekili, “Müslümanların Za’fı Düşmanlarına Cüret Verdi, Avrupa’yı Devri vahşete Rucu’ Ettirdi“, Sırat-ı Müstakim C.7 S. (127) 12.Ay 1327, ss.246-247

Ali Suâd, “Hikmeti İslâm“, Sırat-ı Müstakim C.1 S. (18) 12.Ay 1324, ss.279-281

Cemaleddin Efgâni, “Dinin Fevâid-i Medeniyyesi (Trc: Hatibzâde Emin)“, Sırat-ı Müstakim C.3 S. (55) 9.Ay 1325, ss.41-42

Cemaleddin Efgâni, “Dinin Fevâid-i Medeniyyesi (Trc: Hatibzâde Emin)“, Sırat-ı Müstakim C.3 S. (57) 9.Ay 1325, ss.68-69

Cemaleddin Efgâni, “*Dinin Fevâid-i Medeniyyesi (Trc: Hatibzâde Emin)*”, Sırat-ı Müstakim C.3 S. (58) 10.Ay 1325, ss.90-91

Ferid Vecdi, “*Müslümanlıkla Medeniyet (Cismin Metâlibinde İ’tidal)* (Terc. Mehmet Akif)”, Sırat-ı Müstakim C.6 S. (142) 5.Ay 1327, ss.181-182

Ferid Vecdi, “*Müslümanlıkla Medeniyet (Hürriyet ve Nefs)* (Terc. Mehmet Akif)”, Sırat-ı Müstakim C.5 S. (128) 2.Ay 1326, ss.388-390

Ferid Vecdi, “*Müslümanlıkla Medeniyet (Hürriyet-i Akıl)* (Terc. Mehmet Akif)”, Sırat-ı Müstakim C.5 S. (129) 2.Ay 1326, ss.404-405

Ferid Vecdi, “*Müslümanlıkla Medeniyet (Hürriyet-i İlmi)* (Terc. Mehmet Akif)”, Sırat-ı Müstakim C.5 S. (130) 2.Ay 1326, ss.425-426

Ferid Vecdi, “*Müslümanlıkla Medeniyet (İctimai Vecibeler)* (Terc. Mehmet Akif)”, Sırat-ı Müstakim C.6 S. (143) 5.Ay 1327, s.201

Ferid Vecdi, “*Müslümanlıkla Medeniyet (İnsanın Şahsi, Ailevi, İctimai Vezaifi)* (Terc. Mehmet Akif)”, Sırat-ı Müstakim C.6 S. (131) 2.Ay 1326, ss.6-7

Ferid Vecdi, “*Müslümanlıkla Medeniyet (İslam’ın Mahiyeti)* (Terc. Mehmet Akif)”, Sırat-ı Müstakim C.5 S. (127) 1.Ay 1326, ss.372-376

Ferid Vecdi, “*Müslümanlıkla Medeniyet (Müslümanların Birbirlerine Karşı Vazifeleri)* (Terc. Mehmet Akif)”, Sırat-ı Müstakim C.6 S. (144) 5.Ay 1327, s.214

Ferid Vecdi, “*Müslümanlıkla Medeniyet (Müslümanların Muahedelerine Karşı Vecibeleri)* (Terc. Mehmet Akif)”, Sırat-ı Müstakim C.6 S. (155) 8.Ay 1327, ss.386-387

Ferid Vecdi, “*Müslümanlıkla Medeniyet (Müslümanların Muhariblerine Karşı Vecibeleri)* (Terc. Mehmet Akif)”, Sırat-ı Müstakim C.6 S. (156) 8.Ay 1327, ss.401-402

Ferid Vecdi, “*Müslümanlıkla Medeniyet (Müslümanların Zimmilere Karşı Vecibeleri)* (Terc. Mehmet Akif)”, Sırat-ı Müstakim 6 S. (150) 7.Ay 1327, ss.305-306

Ferid Vecdi, “*Müslümanlıkla Medeniyet (Müslümanların Zimmilere Karşı Vecibeleri)* (Terc. Mehmet Akif)”, Sırat-ı Müstakim C.6 S. (151) 7.Ay 1327, ss.323-324

Ferid Vecdi, “*Müslümanlıkla Medeniyet (Müslümanların Zimmilere Karşı Vecibeleri)* (Terc. Mehmet Akif)”, Sırat-ı Müstakim C.6 S. (152) 7.Ay 1327, ss.337-338

Ferid Vecdi, “*Müslümanlıkla Medeniyet (Müslümanların Zimmilere Karşı Vecibeleri)* (Terc. Mehmet Akif)”, Sırat-ı Müstakim C.6 S. (153) 7.Ay 1327, s.353

Ferid Vecdi, “*Müslümanlıkla Medeniyet (Müslümanların Zimmilere Karşı Vecibeleri)* (Terc. Mehmet Akif)”, Sırat-ı Müstakim C.6 S. (154) 8.Ay 1327, s.369

Ferid Vecdi, “*Müslümanlıkla Medeniyet (Müslümanlığa, Müslümanların Hakkına Bir Nazar)* (Terc. Mehmet Akif)”, Sırat-ı Müstakim C.7 S. (158) 9.Ay 1327, ss.19-20

Ferid Vecdi, “Müslümanlıkla Medeniyet (Müslümanlığa, Müslümanların Haline Bir Nazar) (Terc. Mehmet Akif)”, Sırat-ı Müstakim C.7 S. (159) 9.Ay 1327, ss.35-36

Ferid Vecdi, “Müslümanlıkla Medeniyet (Müslümanlığa, Müslümanların Haline Bir Nazar) (Terc. Mehmet Akif)”, Sırat-ı Müstakim C.7 S. (162) 9.Ay 1327, ss.83-84

Ferid Vecdi, “Müslümanlıkla Medeniyet (Ruhun İlim ve Tehzibi) (Terc. Mehmet Akif)”, Sırat-ı Müstakim C.6 S. (134) 3.Ay 1326, ss.54-55

Ferid Vecdi, “Müslümanlıkla Medeniyet (Ruhun Levs-i Evhamdan Tathiri) (Terc. Mehmet Akif)”, Sırat-ı Müstakim C.6 S. (132) 3.Ay 1326, s.23

Ferid Vecdi, “Müslümanlıkla Medeniyet (Ruhun Mekarimi Ahlak ile Tehzibi) (Terc. Mehmet Akif)”, Sırat-ı Müstakim C.6 S. (135) 3.Ay 1326, ss.69-70

Ferid Vecdi, “Müslümanlıkla Medeniyet (Ruhun Mekarimi Ahlak ile Tehzibi) (Terc. Mehmet Akif)”, Sırat-ı Müstakim C.6 S. (136) 3.Ay 1326, ss.86-88

Ferid Vecdi, “Müslümanlıkla Medeniyet (Ruhun Mekarimi Ahlak ile Tehzibi) (Terc. Mehmet Akif)”, Sırat-ı Müstakim C.6 S. (137) 4.Ay 1326, ss.103-104

Ferid Vecdi, “Müslümanlıkla Medeniyet (Tashih-i İtikad) (Terc. Mehmet Akif)”, Sırat-ı Müstakim C.6 S. (138) 4.Ay 1326, ss.117-118

Ferid Vecdi, “Müslümanlıkla Medeniyet (Tekalif-i Hayat) (Terc. Mehmet Akif)”, Sırat-ı Müstakim C.5 S. (126) 1.Ay 1326, ss.355-359

Ferid Vecdi, “Müslümanlıkla Medeniyet (Terc. Mehmet Akif)”, Sırat-ı Müstakim C.7 S. (161) 9.Ay 1327, ss.66-67

Ferid Vecdi, “Müslümanlıkla Medeniyet (Ufak Bir İstidrat Müslümanlıkta Esaret) (Terc. Mehmet Akif)”, Sırat-ı Müstakim C.6 S. (146) 6.Ay 1327, ss.243-244

Ferid Vecdi, “Müslümanlıkla Medeniyet (Ufak Bir İstidrat Müslümanlıkta Esaret) (Terc. Mehmet Akif)”, Sırat-ı Müstakim C.6 S. (149) 6.Ay 1327, ss.291-292

Ferid Vecdi, “Müslümanlıkla Medeniyet (Vücûdun Metâlibi) (Terc. Mehmet Akif)”, Sırat-ı Müstakim C.6 S. (141) 5.Ay 1327, ss.163-164

Ferid Vecdi, “Müslümanlıkla Medeniyet (Müslümanlığa, Müslümanların Haline Bir Nazar) (Terc. Mehmet Akif)”, Sırat-ı Müstakim C.7 S. (163) 10.Ay 1327, ss.97-98

Hasan Fehmi, “İstikbal İslâmlarıdır”, Sırat-ı Müstakim C.3 S. (96) 1.Ay 1325, ss.374-375

İsmail Hakkı (Bereketzâde), “İslâm ve Usul-u Meşveret”, Sırat-ı Müstakim C.1 S. (5) 9.Ay 1324, ss.70-73

Kadri (Piriştineli), “Dinsizlik Tevassu Ediyorsa Kabahat Yine Bizde”, Sırat-ı Müstakim C.4 S. (95) 6.Ay 1326, ss.291-292

- M. Ali Nünir, *"İnhitât-ı İctimâiyye"*, Sırat-ı Müstakim C.3 S. (58) 10.Ay 1325, ss.85-87
- M. Ali Nünir, *"İnhitât-ı İctimâiyye"*, Sırat-ı Müstakim C.3 S. (60) 10.Ay 1325, ss.113-114
- M. Ali Nünir, *"İnhitât-ı İctimâiyye"*, Sırat-ı Müstakim C.3 S. (65) 11.Ay 1325, ss.195-196
- M. Ali Nünir, *"İnhitât-ı İctimâiyye"*, Sırat-ı Müstakim C.3 S. (67) 12.Ay 1325, ss.226-227
- M. Ali Nünir, *"İnhitât-ı İctimâiyye"*, Sırat-ı Müstakim C.3 S. (68) 12.Ay 1325, ss.246-247
- Muhammed Abduh, *"Milletin Mazisi, Hali ve Hastalıklarının Çaresi"*, Sırat-ı Müstakim C.2 S. (50) 8.Ay 1325, ss.370-375
- Musa Kâzım (Şeyhülislam), *"Hey'et-i İctimâiyye ve Medeniyet-i Sahihanın Esasları"*, Sırat-ı Müstakim C.1 S. (26) 2.Ay 1324, ss.405-406
- Ömer Lütfi, *"Fesad-ı İctimai Bize Nereden Geldi? (M. Ferid Vecdi'den Terc.)"*, Sırat-ı Müstakim C.6 S. (148) 6.Ay 1327, ss.273-274
- Ömer Lütfi, *"Fesad-ı İctimai Bize Nereden Geldi? (M. Ferid Vecdi'den Terc.)"*, Sırat-ı Müstakim C.6 S. (150) 7.Ay 1327, ss.307-310
- Ömer Lütfi, *"Fesad-ı İctimai Bize Nereden Geldi? (M. Ferid Vecdi'den Terc.)"*, Sırat-ı Müstakim C.6 S. (151) 7.Ay 1327, ss.328-331
- Ömer Lütfi, *"Terakkiyat-ı İctimâiyyemizle Terbiye-i Askeriyemiz Arasındaki Münasebet"*, Sırat-ı Müstakim C.5 S. (127) 1.Ay 1326, ss.376-377
- Sadık-Mahmud Naci (Trablusgarb Mebusları), *"Bir Memleket, Bir Millet Ne Vakit Batar?"*, Sırat-ı Müstakim C.7 S. (163) 10.Ay 1327, ss.109-112
- Salahaddin Asım, *"İctimâiyyat ve Şeriat-ı İslamiyye"* Sırat-ı Müstakim C.2 S. (28) 2.Ay 1324, ss.23-26
- Salahaddin Asım, *"İlm-i İctima'a Nazaran İslamiyet"*, Sırat-ı Müstakim C.2 S. (32) 3.Ay 1325, ss.89-91
- Vefa, *"Din Kardeşliği"*, Sırat-ı Müstakim C.5 S. (115) 11.Ay 1326, ss.182-183
- Abdü'l Aziz Çaviş, *"İslam Medeniyeti -I-"*, Sebilürreşad, C.15 S. (368) 9.Ay 1334 ss.67-69
- Abdü'l Aziz Çaviş, *"İslam Medeniyeti -II-"*, Sebilürreşad, C.15 S. (369) 9.Ay 1334, ss.89-93
- Abdü'l Aziz Çaviş, *"İslam Medeniyeti -III-"*, Sebilürreşad, C.15 S. (370) 9.Ay 1334, ss.117-118

- Abdü'l Aziz Çavış, *"İslam Medeniyeti -IV-",* Sebilürreşad, C.15 S. (371) 9.Ay 1334, ss.126-128
- Abdü'l Aziz Çavış, *"İslam ve Medeniyet -I-",* Sebilürreşad, C.13 S. (338) 4.Ay 1331, ss.205-207
- Abdü'l Aziz Çavış, *"İslam ve Medeniyet -II-",* Sebilürreşad, C.14 S. (339) 5.Ay 1331, ss.3-5
- Abdü'l Aziz Çavış, *"İslam ve Medeniyet -III-",* Sebilürreşad, C.14 S. (340) 5.Ay 1331, ss.11-13
- Abdü'l Aziz Çavış, *"Müslümanlık Fikir ve Hayata Neler Bahşetti-I-",* Sebilürreşad, C.21 S. (530-531) 5.Ay 1339, ss.74-76
- Abdü'l Aziz Çavış, *"Müslümanlık Fikir ve Hayata Neler Bahşetti-II-",* Sebilürreşad, C.21 S. (532-533) 6.Ay 1339, ss.89-90
- Abdü'l Aziz Çavış, *"Müslümanlık Fikir ve Hayata Neler Bahşetti-III-",* Sebilürreşad, C.21 S. (534-535) 6.Ay 1339, ss.105-107
- Abdü'l Aziz Çavış, *"Müslümanlık Fikir ve Hayata Neler Bahşetti-IV-",* Sebilürreşad, C.21 S. (536-537) 6.Ay 1339, ss.121-122
- Abdü'l Aziz Çavış, *"Müslümanlık Fikir ve Hayata Neler Bahşetti-V-",* Sebilürreşad, C.21 S. (538-539) 6.Ay 1339, ss.139-140
- Abdülaziz (Kolçalı) *"Alem-i İslam'da İ'tila ve İnhitatın Esbabı -I-",* Sebilürreşad, C.18 S. (453) 1.Ay 1336, ss.121-123
- Abdülaziz (Kolçalı) *"Alem-i İslam'da İ'tila ve İnhitatın Esbabı -II-",* Sebilürreşad, C.18 S. (456) 1.Ay 1336, ss.158-160
- Abdülaziz (Kolçalı) *"Alem-i İslam'da İ'tila ve İnhitatın Esbabı -III-",* Sebilürreşad, C.18 S. (457) 2.Ay 1336, ss.170-171
- Abdüllatif Nevzat, *"Beyne'l İslam Müşterek Lisan",* Sebilürreşad, C.10 S. (232) 4.Ay 1329, ss.133-134
- Ahmed Agayef, *"Bir Memleket Nasıl Mahvolur?",* Sebilürreşad, C.1-8 S. (22-204) 7.Ay 1328, ss.421-422
- Ahmed Agayef, *"Tecelliyat-ı İslamiye",* Sebilürreşad, C.1-8 S. (16-198) 5.Ay 1328, ss.303-305
- Ahmed Agayef, *"Tecelliyat-ı Vaziyet-i Hazıramız",* Sebilürreşad, C.1-8 S. (4-186) 3.Ay 1328, ss.66-67
- Ahmed Agayef, *"Vahim Günler",* Sebilürreşad, C.1-8 S. (21-203) 7.Ay 1328, ss.409-410
- Ahmed Cavid, *"Hayat-ı Akvam-ı İslamiye: Dünya'da Ne Kadar İslam Var?",* Sebilürreşad, C.10 S. (239) 3.Ay 1329, ss.84-86

Ahmed Naim, *"İslamiyetin Esasları, Mazisi ve Hali"*, Sebilürreşad, C.11 S. (284) 2.Ay 1329, ss.369-376

Elmalılı Hamdi, *"Müslümanlık Mani-i Terakki Değil, Zamin-i Terakkidir"*, Sebilürreşad, C.21 S. (544-545) 7.Ay 1339, ss.187-189

Elmalılı Hamdi, *"Müslümanlık Mani-i Terakki Değil, Zamin-i Terakkidir"*, Sebilürreşad, C. 21 S. (546) 7.Ay 1339, ss.203-205

Elmalılı Hamdi, *"Müslümanlık Mani-i Terakki Değil, Zamin-i Terakkidir"*, Sebilürreşad, C. 21 S. (547-548) 8.Ay 1339, ss.3-7

Elmalılı Hamdi, *"Müslümanlık Mani-i Terakki Değil, Zamin-i Terakkidir"*, Sebilürreşad, C.21 S. (549-550) 8.Ay 1339, ss.21-22

Elmalılı Hamdi, *"Müslümanlık Mani-i Terakki Değil, Zamin-i Terakkidir"*, Sebilürreşad, C.21 S. (551-552) 8.Ay 1339, ss.36-38

Elmalılı Hamdi, *"Müslümanlık Mani-i Terakki Değil, Zamin-i Terakkidir"*, Sebilürreşad, C.21 S. (553-554) 8.Ay 1339, ss.52-53

Elmalılı Hamdi, *"Teceddüdün Şer'an Lüzumu ve Şeraiti"*, Sebilürreşad, C.23 S. (574) 11.Ay 1339, ss.17-19

Elmalılı Hamdi, *"Teceddüdün Şer'an Lüzumu ve Şeraiti"*, Sebilürreşad, C.23 S. (575) 11.Ay 1339, ss.38-39

Eşref Edib, *"Müslüman Heyet-i İctimaiyesinin Temellerini Takviye Lazımdır"*, Sebilürreşad, C.19 S. (475) 4.Ay 1337, ss.59-64

Eşref Edib, *"Ümmet-i İslamiyenin Takip Edeceği Tarik-i İctimai, Ancak Kendi Medeniyet-i İslamiyemizdir"*, Sebilürreşad, C.18 S. (468) 2.Ay 1337, ss.308-315

Halil Fahreddin, *"Din Mani-i Terakki Değildir"*, Sebilürreşad, C.1-8 S. (21-203) 7.Ay 1328, ss.406-407

Halim Sabit (Kazanlı), *"Dinin Şekl-i Aslisine İrca-i Lüzumu"*, Sebilürreşad, C.11 S. (278) 12.Ay 1329, ss.273-275

Hasan Hikmet *"Vaziyet-i İctimaiyemizin Umumi Tahlili"*, Sebilürreşad, C.24 S. (604) 6.Ay 1340, ss.71-74

Hasan Hikmet, *"Hayat-ı İctimaiyenin Ruh-u Asliyesi"*, Sebilürreşad, C.25 S. (634) 1.Ay 1341, ss.154-156

Hasan Hikmet, *"İctimai İnzibatsızlık"*, Sebilürreşad, C.25 S. (631) 12.Ay 1340, ss.105-107

Hasan Hikmet, *"İctimaiyat: En Yüksek Hırs, Hırs-ı Dinidir"*, Sebilürreşad, C.24 S. (615) 9.Ay 1340, ss.261-263

Hasan Hikmet, *"İctimaiyat: İctimai Fevzalar Nasıl Sirayet Eder?"*, Sebilürreşad, C.24 S. (600) 5.Ay 1340, ss.21-23

Hasan Hikmet, *“İctimaiyat: İctimai Fevzalara Karşı Mudafaa Çareleri”* Sebilürreşad, C.24 S. (602) 5.Ay 1340 ss.53-54

Hasan Hikmet, *“Medeniyet, Terakkiyat-ı Maddiyeden mi İbarettir?”*, Sebilürreşad, C.24 S. (622) 10.Ay 1340, ss.374-377

Hasan Hikmet, *“Medeniyet-i İslamiyenin Tefevvuku”*, Sebilürreşad, C. 21 S. (540-541) 6.Ay 1339, ss.157-159

Hasan Hikmet, *“Milletimizin İctimai ve iktisadi Kabiliyeti”*, Sebilürreşad, C.24 S. (618) 9.Ay 1340, ss.307-308

Hasan Hikmet, *“Nesl-i Hazırın Vaziyeti”*, Sebilürreşad, C.21 S.(532-533) 6.Ay 1339, ss.96-97

İsmail Hakkı (Dr. Milaşı), *“Başka Milletler Ne İçin Terakki Ediyorlar, Biz Ne İçin Edemiyoruz”*, Sebilürreşad, C.17 S. (427-428) 7.Ay 1335, ss.86-88

İsmail Hakkı (Dr. Milaşı), *“Geri Kalmaklığımızın Sebebi Dinimiz midir? Usulsüzlüğümüz müdür? Daha Başka Birşey midir?”*, Sebilürreşad, C.17 S. (429-430) 7.Ay 1335, ss.101-104

İsmail Hakkı (Dr. Milaşı), *“Müslümanlar Neden Geri Kaldılar ve Niçin İlerleyemediler”*, Sebilürreşad, C.17 S. (423-424) 6.Ay 1335, ss.56-59

M. Şemseddin , *“Terbiye-i İctimaiye Prensipleri (Terbiye ve Talim)”*, Sebilürreşad, C.1-8 S. (21-203) 7.Ay 1328, ss.398-400

M. Şemseddin, *“Beşeri Cemiyetler İçin Dinin Lüzumu -I-”*, Sebilürreşad, C.15 S. (385) 12.Ay 1334, ss.369-370

M. Şemseddin, *“Beşeri Cemiyetler İçin Dinin Lüzumu -II-”*, Sebilürreşad, C.15 S. (386) 1.Ay 1335, ss.387-390

Mehmed Akif, *“Mev’iza: Müslümanların Terakkileri İslâma Sarılmalarına Bağlıdır”*, Sebilürreşad, C.18 S. (465) 12.Ay 1336, ss.267-271

Mehmet Akif, *“Tam Müslüman Olmadıkça Felah Yoktur”*, Sebilürreşad, C.18 S. (466) 12.Ay 1336, ss.278-282

Ömer Rıza, *“Cemiyetin Dini Temelleri”*, Sebilürreşad, C.15 S. (387) 1.Ay 1335, ss.402-404

Ömer Rıza, *“Din-i İslamın Beyne’l Edyan Mevkii, Beşerin İctimai, Dini Tarihine Bir Nazar”*, Sebilürreşad, C.24 S. (603) 6.Ay 1340, ss.67-69

Ömer Rıza, *“İnkılâbât-ı Hazıra Karşısında İslam Alemi”*, Sebilürreşad, C.16 S. (414-415) 5.Ay 1335, ss.220-221

Ömer Rıza, *“Müslümanlık Tab-ı Beşeri Nasıl Terbiye Eder?”*, Sebilürreşad, C.16 S. (412-413) 5.Ay 1335, ss.202-205

Rıf’ad (D.İşleri Bakanı), *“Hissiyat-ı Dini Cerihedar Edilmemelidir”*, Sebilürreşad, C.23 S. (597) 4.Ay 1340, ss.392-393

S.M. Tevfik, “Memleketi Kurtaracak Ancak İslami Bir Teşkilattır”, Sebilürreşad, C. 15 S. (389) 1.Ay 1335, ss.439-441

Said Halim Paşa (Prens), “Akvam-ı İslamiyenin Esbab-ı İnhitatı” Sebilürreşad, C.15 S. (370) 9.Ay 1334, ss.104-106

Said Halim Paşa (Prens), “Akvam-ı İslamiyenin Esbab-ı İnhitatı”, Sebilürreşad, C.15 S. (369) 9.Ay 1334, ss.84-86

Said Halim Paşa (Prens), “Akvam-ı İslamiyenin Esbab-ı İnhitatı”, Sebilürreşad, C.15 S. (371) 9.Ay 1334, ss.123-126

Said Halim Paşa (Prens), “Buhran-ı İctimaimiz –Mukaddime- -I-“, Sebilürreşad, C.15 S. (374) 10.Ay 1334, ss.180-182

Said Halim Paşa (Prens), “Buhran-ı İctimaimiz –Mukaddime- -II-“, Sebilürreşad, C.15 S. (375) 10.Ay 1334, ss.200-204

Yahya Afif, “Dini ve Maddi Medeniyetler”, Sebilürreşad, C.24 S. (611) 8.Ay 1340, ss.193-195

Yahya Afif, “Dünkü ve Bugünkü İslamiyet” Sebilürreşad, C.24 S. (609) 1.Ay 1340, ss.163-165

2.4. Misyonerlik ve Hristiyanlık Konulu Makaleler

Halil Halid, “İslâm ve Nasraniyetin Münasebeti Asliyesi”, Sırat-ı Müstakim C.4 S. (96) 6.Ay 1326, ss.309-312

Halil Halid, “Alem-i İslâm: İngiltere’de Büyük Bir Misyoner Mu’temeri ve İstikbali İslâm”, Sırat-ı Müstakim C.4 S. (95) 6.Ay 1326, ss.296-298

Abdu’l Ahad Davud, “42 Bin Katolik Misyoner Cemiyeti (Elvah-ı İntibah)”, Sebilürreşad, C.12 S. (292) 4.Ay 1330, ss.103-105

Aksekili Ahmed Hamdi, “Makalat: Muhasebe; Müslüman Kıyafetinde Gezen Bir Protestan Misyoneri İle -I-“, Sebilürreşad, C.11 S. (263) 9.Ay 1329, ss.43-44

Aksekili Ahmed Hamdi, “Makalat: Muhasebe; Müslüman Kıyafetinde Gezen Bir Protestan Misyoneri İle -II-“, Sebilürreşad, C.11 S. (264) 9.Ay 1329, ss.54-56

Aksekili Ahmed Hamdi, “Makalat: Muhasebe; Müslüman Kıyafetinde Gezen Bir Protestan Misyoneri İle -III-“, Sebilürreşad, C.11 S. (265) 9.Ay 1329, ss.67-69

Aksekili Ahmed Hamdi, “Makalat: Muhasebe; Müslüman Kıyafetinde Gezen Bir Protestan Misyoneri İle -IV-“, Sebilürreşad, C.11 S. (266) 10.Ay 1329, ss.83-85

Enver Paşa, “Misyoner Tehlikesine Karşı (Ati Gazetesi’nden)”, Sebilürreşad, C.15 S. (366) 8.Ay 1334, ss.36-37

Geleney, Mr. Stuart, “İslam ve Hristiyan Tarzı Aileleri Hakkında Bir Mukayese”, Sebilürreşad, C.15 S. (376) 10.Ay 1334, ss.223-224

Mecdüddin, "Bütün Müslümanların Nazar-ı İbretlerine: Genç Hristiyanlar Cemiyeti ve Faaliyeti -I-", Sebilürreşad, C.19 S. (493) 2.Ay 1338, ss.265-268

Mecdüddin, "Bütün Müslümanların Nazar-ı İbretlerine: Genç Hristiyanlar Cemiyeti ve Faaliyeti -II-", Sebilürreşad, C.20 S. (495) 3.Ay 1338, ss.7-8

Mecdüddin, "Bütün Müslümanların Nazar-ı İbretlerine: Genç Hristiyanlar Cemiyeti ve Faaliyeti -III-", Sebilürreşad, C.20 S. (498) 4.Ay 1338, ss.43-45

Mecdüddin, "Bütün Müslümanların Nazar-ı İbretlerine: Genç Hristiyanlar Cemiyeti ve Faaliyeti -IV-", Sebilürreşad, C.20 S. (513) 8.Ay 1338, ss.219-221

Mehmed Hayreddin, "Garbın Şarka Kilise Siyaseti", Sebilürreşad, C.1-8 S. (26-208) 8.Ay 1328, ss.502-505

Ömer Rıza, "Misyonerlik. Son Asırda Misyonerlik Faaliyetleri", Sebilürreşad, C.23 S. (595) 4.Ay 1340, ss.359-361

Ömer Rıza, "Misyonerlik", Sebilürreşad, C.23 S. (593) 3.Ay 1340, ss.333-334

Ömer Rıza, "Siyasi ve İctimai İnkılaplara Karşı Hristiyanlığın Atisi", Sebilürreşad, C.15 S. (378) 11.Ay 1334, ss.260-261

S. M. Tevfik, "Hilal ve Salib Yahut İslam ve Nasraniyet", Sebilürreşad, C.1-8 S. (5-197) 3.Ay 1328, ss.284-285

S. M. Tevfik, "İslam ve Nasraniyet", Sebilürreşad, C.15 S. (383) 12.Ay 1334, ss.345-346

2.5.Kavram Tartışmaları (Sosyalizm, Laiklik, Batılılaşma, Demokrasi, Hilafet, Saltanat, Milliyetçilik, Asrılık, Komünizm, Bolşeviklik, İslâmlaşmak)

Alâaddin Cemil, "İslamiyet ve Sosyalizm", Sırat-ı Müstakim C.4 S. (92) 5.Ay 1326, s.242

Abdü'l Aziz Çaviş, "Kavmiyet ve Din (Devamı)", Sebilürreşad, C.13 S. (336) 4.Ay 1331, ss.186-190

Abdü'l Aziz Çaviş, "Kavmiyet ve Din (Son)", Sebilürreşad, C.13 S. (337) 4.Ay 1331, ss.192-201

Abdü'l Aziz Çaviş, "Kavmiyet ve Din", Sebilürreşad, C.13 S. (335) 4.Ay 1331, ss.178-180

Abdü'l Aziz Çaviş, "Medeniyetin Ruhunu Bırakarak Yalnız Zevahirinde Garblıları Taklid Beliyyesi -I- (Terc. Mehmet Akif)", Sebilürreşad, C.14 S. (357) 9.Ay 1332, ss.145-149

Abdü'l Aziz Çaviş, "Medeniyetin Ruhunu Bırakarak Yalnız Zevahirinde Garblıları Taklid Beliyyesi -II- (Terc. Mehmet Akif)", Sebilürreşad, C.14 S. (358) 9.Ay 1332, ss.158-162

Abdül Aziz Çavuş, "Medeniyetin Ruhunu Bırakarak Yalnız Zevahirinde Garblıları Taklid Beliiyesi -III- (Terc. Mehmet Akif)", Sebilürreşad, C.14 S. (359) 10.Ay 1332, ss.171-175

Abdül Aziz Çavuş, "Medeniyetin Ruhunu Bırakarak Yalnız Zevahirinde Garblıları Taklid Beliiyesi -IV- (Terc. Mehmet Akif)", Sebilürreşad, C.14 S. (360) 10.Ay 1332, ss.184-187

Abdül Aziz Çavuş, "Medeniyetin Ruhunu Bırakarak Yalnız Zevahirinde Garblıları Taklid Beliiyesi -V- (Terc. Mehmet Akif)", Sebilürreşad, C. 14 S. (361) 7.Ay 1334, ss.200-204

Abdül Aziz Çavuş, "Medeniyetin Ruhunu Bırakarak Yalnız Zevahirinde Garblıları Taklid Beliiyesi -VI- (Terc. Mehmet Akif)", Sebilürreşad, C.14 S. (364) 8.Ay 1334, ss.261-264

Abdül Aziz Çavuş, "Medeniyetin Ruhunu Bırakarak Yalnız Zevahirinde Garblıları Taklid Beliiyesi -VII- (Terc. Mehmet Akif)", Sebilürreşad, C.15 S. (365) 8.Ay 1334, ss.8-12

Abdül Aziz Çavuş, "Medeniyetin Ruhunu Bırakarak Yalnız Zevahirinde Garblıları Taklid Beliiyesi -VIII- (Terc. Mehmet Akif)", Sebilürreşad, C.15 S. (366) 8.Ay 1334, ss.26-28

Abdül Aziz Çavuş, "Medeniyetin Ruhunu Bırakarak Yalnız Zevahirinde Garblıları Taklid Beliiyesi -IX- (Terc. Mehmet Akif)", Sebilürreşad, C.15 S. (367) 8.Ay 1334, ss.49-52

Ahmed Cevdet, "Demokrasi'de Ahlak-ı Ferdiye", Sebilürreşad, C.21 S. (528-529) 5.Ay 1339, ss.63-64

Ahmed Cevdet, "Demokrasi'de Halkın Terbiyesi", Sebilürreşad, C.21 S. (532-533) 6.Ay 1339, ss.103-104

Ahmed Cevdet, "Garblılaşmak İsteyenlerin Nazar-ı Dikkatine: Usul ve Kavaninin Tesirleri", Sebilürreşad, C.21 S. (530-531) 5.Ay 1339, s.86

Ahmed Emin (Vakit Gazetesi Başyazarı), "Din ile Devletin Tefriki", Sebilürreşad, C.15 S. (380) 11.Ay 1334, ss.295-296

Ahmed Münir, "Din ile Siyaset Yekdiğerinden Ayrılmalı mıdır?" Sebilürreşad, C.12 S. (294) 4.Ay 1330 ss.145-147

Ahmed Naim, "Bizde Din ve Devlet", Sebilürreşad, C.15 S. (380) 11.Ay 1334, ss.293-295

Ahmed Naim, "İslam'da Davay-ı Kavmiyet", Sebilürreşad, C.12 S. (293) 4.Ay 1330, ss.114-128

Ahmet Nezir, "Müslümanlık ve Sosyalistlik", Sebilürreşad, C.25 S. (625) 11.Ay 1340, ss.5-7

Ahmet Nezir, *"Müslümanlık ve Sosyalistlik"*, Sebilürreşad, C.25 S. (626) 11.Ay 1340, ss.22-24

Aksekili Ahmed Hamdi, *"İctimaiyyat: Din, Devlet Yahut Hilafet ve Saltanat"*, Sebilürreşad, C.14 S. (350) 10.Ay 1331, s.93

Aksekili Ahmed Hamdi, *"İctimaiyyat: Din, Devlet Yahut Hilafet ve Saltanat"*, Sebilürreşad, C.14 S. (351) 10.Ay 1331, s.99

Barsewens R.C., *"Demokrasi ve Din (Terc.)"*, Sebilürreşad, C.15 S. (378) 11.Ay 1334, ss.261-263

Dr. Ahmed Fuad, *"Avrupa Mektupları: Garb da Şarklılaşma Ceryanı"*, Sebilürreşad, C. 23 S. (575) 11.Ay 1339, ss.39-42

Dr. Ahmed Fuad, *"Garblılaşmak"*, Sebilürreşad, C.23 S. (574) 11.Ay 1339, ss.24-27

Dr. Ahmed Fuad, *"Şarkın İntibahı ve Garbın Tedennisi"*, Sebilürreşad, C.23 S. (573) 11.Ay 1339, ss.13-15

Elmalılı Hamdi, *"Garb Ceryanı Felsefesi"*, Sebilürreşad, C.22 S. (567-568) 10.Ay 1339, ss.164-166

Feyzullah Sacit, *"Garblılaşmak Meselesi"*, Sebilürreşad, C.22 S. (547-548) 8.Ay 1339, ss.10-11

Hasan Hikmet, *"Asri Aile -I-"*, Sebilürreşad, C.22 S. (569-570) 10.Ay 1339, 180-182

Hasan Hikmet, *"Asri Aile -II-"*, Sebilürreşad, C.23 S. (573) 11.Ay 1339, ss.4-5

Hasan Hikmet, *"Asri Aile -III-"*, Sebilürreşad, C.23 S. (574) 11.Ay 1339, ss.20-21

Hasan Hikmet, *"Asri Aile -IV-"*, Sebilürreşad, C.23 S. (576) 11.Ay 1339, ss.55-56

Hasan Hikmet, *"Asri Kanun -I-"*, Sebilürreşad, C.23 S. (577) 11.Ay 1339, ss.72-74

Hasan Hikmet, *"Asri Kanun -II-"*, Sebilürreşad, C.23 S. (579) 12.Ay 1339, ss.104-105

Hasan Hikmet, *"Asri Kanun -III-"*, Sebilürreşad, C.23 S.(581) 12.Ay 1339, ss.130-132

Hasan Hikmet, *"Asri Kanun -IV-"*, Sebilürreşad, C.23 S.(582) 1.Ay 1340, ss.149-151

Hasan Hikmet, *"Asri Terbiye -II-"*, Sebilürreşad, C.23 S. (587) 2.Ay 1340, ss.233-235

Hasan Hikmet, *"Asri Terbiye-I"*, Sebilürreşad, C.23 S. (584) 1.Ay 1340, ss.180-182

Hasan Hikmet, *"Asriliğin Manası"*, Sebilürreşad, C.22 S.(559-560) 9.Ay 1339, ss.102-105

Hasan Hikmet, *"İctimaiyatta Muhafazakarlığa Niçin Muhtacdır?"*, Sebilürreşad, C.23 S.(589) 2.Ay 1340, ss.264-265

Hasan Hikmet, *"İslamiyet ve Garb İctimaiyatının Mukayesesi"*, Sebilürreşad, C.22 S. (551-552) 8.Ay 1339, ss.40-41

Hasan Hikmet, *"Laiklik-Asrilik"*, Sebilürreşad, C.22 S. (555-556) 8.Ay 1339, ss.72-74

Hasan Hikmet, *"Muhafazakarlığın Mahiyet ve Manası"*, Sebilürreşad, C.23 S. (588) 2.Ay 1340, ss.245-247

Hasan Hikmet, *"Murakabe-i İctimaiye Nedir?"*, Sebilürreşad, C.24 S. (604) 6.Ay 1340, ss.88-89

Hoca Şükrü (Mebus), *"Müslümanlıkla Komünistlik Kabil-i Telif mi?"*, Sebilürreşad, C.19 S. (481) 5.Ay 1337, ss.132-133

Hüseyin Avni, *"Bolşeviklik ve İslamiyet"*, Sebilürreşad, C.18 S. (461) 3.Ay 1336, s.224

Hüseyin Kıdvay, *"İslam ve Sosyalizm"*, Sebilürreşad, C.18 S. (459) 2.Ay 1336, ss.194-196

Hüseyin Kıdvay, *"İslam ve Sosyalizm"*, Sebilürreşad, C.18 S. (460) 2.Ay 1336, ss.207-210

Hüseyin Kıdvay, *"İslam ve Sosyalizm"*, Sebilürreşad, C.18 S. (462) 4.Ay 1336, ss.230-231

Hüseyin Kıdvay, *"İslam ve Sosyalizm"*, Sebilürreşad, C.19 S. (480) 5.Ay 1337, ss.121-122

İsmail Hakkı (Dr. Milaslı), *"Din ve Asrilik"*, Sebilürreşad, C.16 S. (408-409) 4.Ay 1335, ss.168-171

Mehmed Akif, *"Bolşeviklik Müslümanlığın Aynı mıdır?"*, Sebilürreşad, C.19 S. (481) 5.Ay 1337, s.131

Mehmed Akif, *"İslamlaşmak"*, Sebilürreşad, C.16 S. (404-405) 4.Ay 1335, ss.132-133

Mehmed Fahreddin, *"Garb Medeniyetinin İslama Savletleri"*, Sebilürreşad, C.2-9 S. (44-226) 12.Ay 1328, ss.315-317

Mehmed Şeref, *"Garblılaşmayı Berat-ı Halas Edenlere: İslama İsnad Edilen Tedenni Sebepleri"*, Sebilürreşad, C.22 S. (557-558) 9.Ay 1339, ss.89-91

Mehmed Şeref, “Garblılaşmayı Berat-ı Halas Edenlere: İslama İsnad Edilen Tedenni Sebepleri”, Sebilürreşad, C.22 S. (559-560) 9.Ay 1339, ss.105-106

Mehmed Şeref, “Garblılaşmayı Berat-ı Halas Edenlere: İslama İsnad Edilen Tedenni Sebepleri”, Sebilürreşad, C.22 S. (561-562) 9.Ay 1339, ss.120-121

Mehmed Şeref, “Garblılaşmayı Berat-ı Halas Edenlere: İslama İsnad Edilen Tedenni Sebepleri”, Sebilürreşad, C.22 S. (563-564) 9.Ay 1339, ss.137-139

Mustafa Nazmi (Amasri), “Muhafazakârân Fırkasının Teşkili, Teşebbüsü Münasebetiyle”, Sebilürreşad, C.17 S. (441) 9.Ay 1335, s.207

Ömer Kaplan, “Garbın Kötü Taraflarını Taklid”, Sebilürreşad, C.24 S. (605) 4.Ay 1340, ss.31-32

S.M. Tevfik, “İslam Siyasatine Muhtacız”, Sebilürreşad, C.15 S. (376) 10.Ay 1334, ss.228-231

Said Halim Paşa (Prens), “Garb Cemiyetleri”, Sebilürreşad, C.21 S. (538-539) 6.Ay 1339, ss.137-139

Said Halim Paşa (Prens), “İslamlaşmak -I-”, Sebilürreşad, C.15 S. (378) 11.Ay 1334, ss.255-257

Said Halim Paşa (Prens), “İslamlaşmak -II-”, Sebilürreşad, C.15 S. (379) 11.Ay 1334, ss.272-273

Said Halim Paşa (Prens), “İslamlaşmak -III-”, Sebilürreşad, C.15 S. (380) 11.Ay 1334, ss.288-293

Said Halim Paşa (Prens), “İslamlaşmak -IV-”, Sebilürreşad, C.15 S. (381) 11.Ay 1334, ss.303-305

Yahya Afif, “İslamiyet ve Asrılık”, Sebilürreşad, C.24 S. (618) 9.Ay 1340, ss.305-307

2.6. Diğer İslâm Ülkelerindeki Müslümanların Durumu

A. Zühtü, “Almanya-İngiltere, Türkiye ve Alem-i İslam -I-”, Sırat-ı Müstakim C.4 S. (101) 7.Ay 1326, ss.388-389

A. Zühtü, “Almanya-İngiltere, Türkiye ve Alem-i İslam -II-”, Sırat-ı Müstakim C.4 S. (102) 8.Ay 1326, ss.408-410

A. Zühtü, “İnkılâb Alâimi”, Sırat-ı Müstakim C.5 S. (112) 10.Ay 1326, ss.129-131

Abdürreşid İbrahim, “Ahvâl-ı Müslimin ve Ulemâ Hakkında”, Sırat-ı Müstakim C.4 S. (87) 4.Ay 1326, ss.152-154

Abdürreşid İbrahim, “Ahvâl-ı Müslimin ve Ulemâ Hakkında”, Sırat-ı Müstakim C.4 S. (88) 4.Ay 1326, ss.175-178

Abdürreşid İbrahim, “*Alem-i İslam: Ahval-ı Alemler İslam Hakkında (Konferans)*”, Sırat-ı Müstakim C.4 S. (84) 4.Ay 1326, ss.103-109

Abdürreşid İbrahim, “*Alem-i İslam: Ahval-ı Alemler İslam Hk. (Musa Kazım ile birlikte Verilen Konferans)*”, Sırat-ı Müstakim C.4 S. (85) 4.Ay 1326, ss.118-123

Abdürreşid İbrahim, “*Alem-i İslam: Çin Müslümanları*”, Sırat-ı Müstakim C.3 S. (66) 11.Ay 1325, ss.217-219

Abdürreşid İbrahim, “*Alem-i İslam: Şarkın İntibah ve İstikbali Hk. (16. Konferans)*”, Sırat-ı Müstakim C.4 S. (93) 6.Ay 1326, ss.266-268

Abdürreşid İbrahim, “*Alem-i İslam: Şarkın İntibah ve İstikbâli Hk. (6. Konferans)*”, Sırat-ı Müstakim C.4 S. (91) 5.Ay 1326, ss.226-228

Abdürreşid İbrahim, “*Devr-i Alem*”, Sırat-ı Müstakim C.4 S. (80) 3.Ay 1325, ss.34-35

Abdürreşid İbrahim, “*Japonya’da İslamiyet*”, Sırat-ı Müstakim C.2 S. (38) 5.Ay 1325, ss.182-183

Abdürreşid İbrahim, “*Çin’deki Müslümanların Hayatı*”, Sırat-ı Müstakim C.3 S. (62) 10.Ay 1325, ss.159-160

Abdürreşid İbrahim, “*Çin’deki Müslümanların Hayatı*”, Sırat-ı Müstakim C.3 S. (64) 11.Ay 1325, ss.190-192

Abdürreşid İbrahim, “*Çin’deki Müslümanların Hayatı*”, Sırat-ı Müstakim C.3 S. (65) 11.Ay 1325, ss.206-207

Ahmet Agayef (Ağaoğlu), “*Alem-i İslam -Makâlat- Türkiye’de Muhacerât*”, Sırat-ı Müstakim C.4 S. (102) 8.Ay 1326, ss.407-408

Ahmet Agayef (Ağaoğlu), “*Alem-i İslam: İran’ın Mâzi ve Haline Bir Nazar - Makâlat-*”, Sırat-ı Müstakim C.4 S. (103) 8.Ay 1326, ss.426-427

Ahmet Agayef (Ağaoğlu), “*Alem-i İslam: İran’ın Mâzi ve Haline Bir Nazar - Makâlat-*”, Sırat-ı Müstakim C. 4 S. (104) 8.Ay 1326, ss.452-453

Ahmet Agayef (Ağaoğlu), “*Alem-i İslam: İran’ın Mâzi ve Haline Bir Nazar - Makâlat-*”, Sırat-ı Müstakim C.5 S. (105) 8.Ay 1326, ss.9-11

Ahmet Agayef (Ağaoğlu), “*Alem-i İslam: İran’ın Mâzi ve Haline Bir Nazar - Makâlat-*”, Sırat-ı Müstakim C.5 S. (107) 9.Ay 1326, ss.45-46

Ahmet Agayef (Ağaoğlu), “*Alem-i İslam: İran’ın Mâzi ve Haline Bir Nazar - Makâlat-*”, Sırat-ı Müstakim C.5 S. (108) 9.Ay 1326, ss.62-63

Ahmet Agayef (Ağaoğlu), “*Alem-i İslam: İran’ın Mâzi ve Haline Bir Nazar - Makâlat-*”, Sırat-ı Müstakim C.5 S. (109) 9.Ay 1326, ss.79-80

Ahmet Agayef (Ağaoğlu), “*Alem-i İslam: İran’ın Mâzi ve Haline Bir Nazar - Makâlat-*”, Sırat-ı Müstakim C.5 S. (110) 9.Ay 1326, ss.97-98

Ahmet Agayef (Ağaoğlu), *"Alem-i İslam: Siyâsiyât-ı Umumiye"*, Sırat-ı Müstakim C.4 S. (98) 7.Ay 1326, ss.345-347

Ahmet Agayef (Ağaoğlu), *"Alem-i İslam: Vazıyet-i Siyâsiyye-i Hazıramız-Makalat-"*, Sırat-ı Müstakim C.5 S. (111) 10.Ay 1326, ss.117-119

Ahmet Agayef (Ağaoğlu), *"Dârü'l Hilafe'de Maârif-i İbtidâiyenin Hâli ve Sureti İslâhı"*, Sırat-ı Müstakim C.5 S. (113) 10.Ay 1326, ss.151-153

Ahmet Agayef (Ağaoğlu), *"Dârü'l Hilafe'de Maârif-i İbtidâiyenin Hâli ve Sureti İslâhı"*, Sırat-ı Müstakim C.5 S. (114) 10.Ay 1326, ss.163-166

Ahmet Hilmi (Filibeli), *"Alem-i İslam: Afrika'da İslam"*, Sırat-ı Müstakim C.4 S. (80) 3.Ay 1325, ss.31-32

Ahmet Hilmi (Filibeli), *"Alem-i İslam: Afrika'da İslam"*, Sırat-ı Müstakim C.4 S. (82) 3.Ay 1326, ss.2-64

Ahmet Hilmi (Filibeli), *"Rusya'da İslamiyet Alemi"*, Sırat-ı Müstakim C.3 S. (57) 9.Ay 1325, 78-80

Ahmet Tacettin (Trayskili), *"Alem-i İslam: Ahvâl-i Umumiyye-i İslamiye ve İstikbâli İslam -I-"*, Sırat-ı Müstakim C.3 S. (71) 12.Ay 1325, ss.301-304

Ahmet Tacettin (Trayskili), *"Alem-i İslam: Ahvâl-i Umumiyye-i İslamiye ve İstikbâli İslam -II-"*, Sırat-ı Müstakim C.3 S. (73) 1.Ay 1326, ss.333-335

Ahmet Tacettin (Trayskili), *"Alem-i İslam: Ahvâl-i Umumiyye-i İslamiye ve İstikbâli İslam -III-"*, Sırat-ı Müstakim C.3 S. (74) 1.Ay 1326, ss.346-350

Ahmet Tacettin (Trayskili), *"Alem-i İslam: Ahvâl-i Umumiyye-i İslamiye ve İstikbâli İslam -IV-"*, Sırat-ı Müstakim C.3 S. (77) 2.Ay 1326, ss.397-399

Akçuroğlu Yusuf Bey, *"Rusya'da Sakin Türklerin Hayat-ı Medeniye, Fikriyye ve Siyasiyyelerine Dair (Konferans) -I-Yaz. Eşref Edîb"*, Sırat-ı Müstakim C.2 S. (39) 5.Ay 1325, ss.201-204

Akçuroğlu Yusuf Bey, *"Rusya'da Sakin Türklerin Hayat-ı Medeniye, Fikriyye ve Siyasiyyelerine Dair (Konferans) -II-Yaz. Eşref Edîb"*, Sırat-ı Müstakim C.2 S. (40) 5.Ay 1325, ss.214-218

Gıyaseddin Hüsnü (Nûralizâde), *"Buhara'da Sünniler ve Şiiler"*, Sırat-ı Müstakim C.3 S. (74) 1.Ay 1325, ss.350-352

Halil Halid, *"Londra'da Cemiyet-i İslamiye"*, Sırat-ı Müstakim C.5 (105) 8.Ay 1326, ss.11-12

Halil Halid, *"Londra'da Müslümanlar"*, Sırat-ı Müstakim C.3 S. (69) 12.Ay 1325, ss.271-272

İsmail Hakkı (Manastırlı), *"İslamiyetin Bahşettiği Hürriyet-i Âmmе"*, Sırat-ı Müstakim C.1 S. (23) 1.Ay 1324, ss.353-354

İsmail Hakkı (Manastırlı), *"İslamiyetin Bahşettiği Hürriyet-i Âmmе"* Sırat-ı Müstakim C.1 S. (24) 1.Ay 1324 ss.369-371

İsmail Hakkı (Manastırlı), *"İslamiyetin Bahşettiği Hürriyet-i Âmmе"*, Sırat-ı Müstakim Sırat-ı Müstakim C.1 S. (25) 1.Ay 1324, ss.385-387

İsmail Hakkı (Manastırlı), *"İslamiyetin Bahşettiği Hürriyet-i Âmmе"*, Sırat-ı Müstakim C.1 S. (26) 2.Ay 1324, ss.401-402

İsmail Hakkı (Manastırlı), *"İslamiyetin Bahşettiği Hürriyet-i Âmmе"*, Sırat-ı Müstakim C.1 S. (27) 2.Ay 1324, ss.1-2

İvan Müeller (Prof), *"Alem-i İslam: Dünya Müslümanları, Tatarlar"*, Sırat-ı Müstakim C.2 S. (51) 8.Ay 1325, ss.398-399

İvan Müeller (Prof), *"Alem-i İslam: Dünya Müslümanları, Tatarlar"*, Sırat-ı Müstakim C.2 S. (52) 8.Ay 1325, ss.415-426

İvan Müeller (Prof), *"Alem-i İslam: Dünya Müslümanları, Tatarlar"*, Sırat-ı Müstakim C.2 S. (53) 8.Ay 1325, ss.14-16

İvan Müeller (Prof), *"İngiltere ve İslamiyet"*, Sırat-ı Müstakim C.2 S. (51) 8.Ay 1325, s.400

İvan Müeller (Prof), *"Rusya Müslümanları: Tatarlar"*, Sırat-ı Müstakim C.3 S. (55) 9.Ay 1325, ss.47-48

İvan Müeller (Prof), *"Rusya Müslümanları: Tatarlar"*, Sırat-ı Müstakim C.3 S. (56) 9.Ay 1325, ss.60-62

M. S. Buhari, *"Buhara'da Şeriat Namına İrtikab Olunan Cinayât"*, Sırat-ı Müstakim C.3 S. (66) 11.Ay 1325, ss.221-222

Mehmed Ragıb, *"İnkılâb-ı İran"*, Sırat-ı Müstakim C.5 S. (116) 11.Ay 1326, ss.202-205

Muhammed Bereketullah, *"Japonya'da Din-i İslam İntişâra Başlıyor"*, Sırat-ı Müstakim C.2 S. (50) 8.Ay 1325, ss.383-384

Ş. Sami, *"Cava Müslümanları Ahvâlinden"*, Sırat-ı Müstakim C.6 S. (134) 3.Ay 1326, s.57

Şamil Bey, *"Avrupa'da Müslümanlık"*, Sırat-ı Müstakim C.3 S. (66) 11.Ay 1325, s.224

Veliyyullah Enveri (Sibiryalı), *"Çin Müslümanları, Kırgızlar (Kazaklar)"*, Sırat-ı Müstakim C.3 S. (54) 9.Ay 1325, s.32

Yakub Kemal (Kırımlı), *"Din ve Adat-ı Gayr-ı Meşrua"*, Sırat-ı Müstakim C.2 S. (29) 2.Ay 1324, ss.38-40

Züfer Kasımi, *"Rusya'daki İslamların Terakkiyat-ı Diniye ve Milliyeye Hizmetleri"*, Sırat-ı Müstakim C.3 S. (62) 10.Ay 1325, ss.157-159

Abdu'l Ahad Davud, "İngiltere'de Din-i İslâm'ın İntişarı (Hayat-ı Akvam-ı İslamiye) -I-", Sebilürreşad, C.12 S. (305) 7.Ay 1330, ss. 334-335

Abdu'l Ahad Davud, "İngiltere'de Din-i İslâmın İntişarı (Hayat-ı Akvam-ı İslamiye) -II-", Sebilürreşad, C.12 S. (306) 7.Ay 1330, ss.355-356

2.7. Ahlak ve Din

Ahmed Cevdet, "Ahlak-ı Milliye'nin İnhidamına Seyirci Kalınabilir mi?", Sebilürreşad, C.24 S. (603) 6.Ay 1340, s.80

Ahmed Cevdet, "Şimal Memleketlerinde Ahlak-ı Diniye", Sebilürreşad, C.24 S. (600) 5.Ay 1340, ss.30-31

Aksekili Ahmed Hamdi, "Ahlakın Kuvve-i Müeyyidesi", Sebilürreşad, C.20 S. (497) 4.Ay 1338, ss.26-30

Aksekili Ahmed Hamdi, "Ahlakın Menşei", Sebilürreşad, C.24 S. (601) 5.Ay 1340, ss.37-38

Emin Hasbi, "Tasfiye-i Ahlak ve İbadet", Sebilürreşad, C.10 S. (250) 6.Ay 1329, ss.258-259

Esad Mahmud, "Yeni Türeyen "Zübbeler Nesli" ,Sebilürreşad, C.25 S. (634) 1.Ay 1341, ss.156-157

Halil Fahreddin, "Bizde Ahlak", Sebilürreşad, C.2-9 S. (28-210) 8. 1328, 31-32

Midhat Cemal, "Muhasebe-i İctimaiye: Dinsiz Ahlak", Sebilürreşad, C.20 S. (495) 3.Ay 1338, ss.5-6

Sonuç ve Genel Değerlendirme

Sırat-ı Müstakim ve *Sebilürreşad* dergileri özelinde Türkiye'de din tartışmalarına ışık tutmayı hedefleyen bu çalışma sonucu görülmüştür ki, Türk toplumunda din konulu tartışmalar benzer konular etrafında sürmektedir. Zamana göre lokal bazı tartışmalar yaşanmışsa da genelde tartışmalar aradan geçen yaklaşık bir asırlık zaman içerisinde hep aynı konular etrafında şekillenmiştir. Özellikle din eğitimi, İslam'da kadın, misyonerlik faaliyetleri, din-devlet ilişkileri kapsamında çeşitli kavramsal tartışmalar bugün de yazılı ve görsel medyada sıkça üzerinde durulan konular olarak belirmektedir. Yukarıda dile getirilen bibliyografik incelemede de bu konuların öne çıktığı görülmüştür.

Tartışmaların merkezinde olan konulardan biri din eğitiminin gerekliliği ve nasıl olması gerektiği ile ilgilidir. Görüldüğü gibi Türkiye'de eğitim sistemi içerisinde dinin yeri sürekli tartışma konusu olmuştur ve olmaya devam etmektedir. Gerek dinin ve dolayısıyla din eğitiminin önemli bir problem alanı olma-

sı, gerekse Türk insanının yaşadığı sekülerleşme sürecine rağmen dine verdiği önem bu tartışmaların sürekliliğini sağlayan iki önemli faktördür. (Kaymakcan, 2006: 22).

Bir diğer konu ise cinsiyet ayrımı tartışmalarının odağında olan kadın ve özellikle İslâm'ın kendisine biçtiği roller ışığında kadının toplumsal hayattaki yerine dair tartışmalar olarak belirmektedir. 19. yüzyılda sistemleşen feminist söylem, batı-dışı toplumları özellikle de İslâm kültür coğrafyasını etkilemiştir. Müslüman kadının konumu tartışması, kısa bir süre içinde İslâm ülkelerinin modernleşme/batılılaşma yanlısı aydınları tarafından sürdürülmüştür. Böylece feminist söylemin etkileri devam etmiş, Müslüman kadınlar arasında gelişen eleştirel yaklaşımlar feminizm başlığı altında değerlendirilmiştir. Böylece toplumsal değişimin en önemli simgelerinden biri kadın olmuş ve kadının topluma katılımı toplumsal ilerlemenin göstergesi kabul edilmiştir (Güç, 2008: 651). Osmanlı'nın son dönemlerinde modern yaşamın gündelik hayat üzerindeki gide-rek artan etkisi kadın konusundaki tartışmalarda da kendisini göstermiş; bazen oryantalist söylem içerisinde bazen de bu söylemden bağımsız olarak Müslümanların sorunsal bağlamında ilgili dergilerde de kadın konusunda birçok makaleye yer verilmiştir.

Bir diğer mesele ise dinin ilerlemeye/modernleşmeye engel olup olmadığı konusu etrafında gelişmektedir. İslâm'da toplumsal gelişme modelinin tartışılması ve gündeme gelmesi belirli bir tarihsel döneme rastlar ve yine belirli tarihsel koşulların ürünüdür. "İslâm ilerlemeye engel midir? İslâm toplumları neden geri kalmışlardır"? gibi sorular, söz konusu dönemlerin ve şartların ürünü olarak günümüze kadar uzanmaktadırlar (Yıldırım, 2005: 62). Ayrıca zamanın getirdiği belirsizlik ve zorluklar, siyasi şartların Müslümanların aleyhinde işlemesi ve gerileme ve çöküntünün getirdiği ağır şartlar İslâmcı düşüncülerini "dinin ilerlemeye engel olmadığı", "kabahatin İslâm'da değil Müslümanlarda olduğu" gibi bazı sloganlara sarılmaya da mecbur etmiştir (Kara, 1987: 26).

İslâm coğrafyasında yüzyıllardır faaliyetlerini sürdüren Misyonerlerin ve bu bağlamda Hıristiyanlık hakkındaki tartışmalar da gündemdeki yerini koruyan önemli konulardan biri olarak belirmektedir. En fazla eğitim ve öğretim kurumları ile sağlık kuruluşlarını kullanan misyonerler açtıkları bu kurumlarda yürüttükleri çalışmalarla Osmanlı toplumundaki etnik ve dini bakımdan farklılıklar gösteren unsurların bağımsızlık hareketlerine zemin hazırlamışlardır. Eskiden olduğu gibi günümüz Türkiye'sinde de gerek anılan kurumlarda verilen eğitim yoluyla gerekse yasal olmayan yollardan ülkeye soktukları yayınlarla misyonerlik faaliyetlerine gizli, açık ya da örtülü olarak devam edildiği görülmektedir (Sezer, 1999: 182).

Bunun yanı sıra dergilerde yayınlanan makalelerde bazı kavram tartışmalarının da gündeme getirildiği görülmektedir. Sosyalizm, laiklik, batılılaşma, demokrasi, hilafet, saltanat, milliyetçilik, asrılık, komünizm, Bolşeviklik, İslâmlaşmak gibi kavramsal tartışmalara 1900lü yıllardan bu yana fazlaca yer verilmiştir. Ayrıca modernleşme süreci ile birlikte yaşanan toplumsal çözülme karşısında gündeme getirilmeye gayret edilen ahlakın kaynağı olarak din konusu ve Osmanlı İmparatorluğu'nun yapısı itibarıyla diğer İslâm ülkelerindeki Müslümanların durumu ile ilgili de pek çok makale kaleme alınmış; yaklaşık bir asırlık süreç içerisinde bu konular tartışıla gelmiştir.

Son kertede, bu çalışma sonucu görülmüştür ki; *Sırat-ı Müstakim* ve *Sebilürreşad* dergilerinin yayın hayatı boyunca tartışma konuları, genellikle din eğitimi, İslâm'da kadının konumu, dinin ilerleme ve modernleşmeye mani olup olmadığı, batılı kavramların dini kavramlar içerisindeki yeri gibi hala güncelliğini koruyan meseleler üzerinde yoğunlaşmıştır. Her ne kadar modernleşmenin birey ve toplum üzerindeki kuşatıcı etkisi ve din toplum ilişkisi bağlamında tartışmaların doğallığını dile getirmemiz mümkünse de yaklaşık bir asırlık süreçte tartışmaların mahiyetinde bir ilerlemenin kaydedilemediği de söylememiz mümkün görünmektedir.

KAYNAKÇA

- Aktay, Yasin, (2000), "Cumhuriyet Döneminde Din Politikaları ve Din İstismarı", *İslâmiyat*, C.3, S.3, Temmuz-Eylül 2000, ss. 37-49
- Arabacı, Caner, (2004), "Eşref Edib Fergan ve Sebilürreşad Üzerine", *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce (İslâmcılık)*, Cilt: 6, İstanbul: İletişim Yayınları
- Aron, Raymond, (1989), *Sosyolojik Düşüncenin Evreleri*, Çev.: Korkmaz Alemdar, İstanbul: Bilgi Yayınları
- Arslan, Mustafa, (2006), "Değişim Sürecinde Yeni Dindarlık Formları: "Yeni Çağ" İnanışları Örneği", *Değerler Eğitimi Dergisi*, 4 (11), ss. 9-25
- Ceyhan, Abdullah, (1991), *Sırat-ı Müstakim ve Sebilürreşad Mecmuaları Fihristi*, Ankara: Diyanet İşleri Bakanlığı Yayınları
- Çaha, Ömer, (2001), "Türkiye'de Resmi Din Anlayışı: Etatokratik Sistemin İnşâsı", *İslâmiyat*, C.4, S.4, Ekim-Aralık, ss. 77-89
- Çiftçi, Adil, (2000), "Din İstismarı: Kavramsal ve Kuramsal Bir Çalışma-Sosyolojik Bir Yaklaşım-", *İslâmiyat*, C.3, S.3, Temmuz-Eylül, ss. 11-27
- Efe, Adem, (2009), "Sebilürreşad", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 36, İstanbul, 2009, ss. 251-253

- Efe, Adem, (2008), “Uzun Soluklu İslamcı Bir Dergi: Sebilürreşad (Tarihçesi ve Bazı Sosyo-Kültürel Problemlere Bakışı)”, *Marife*, Yıl: 8, S. 2, Güz: 2008, ss. 157-180
- Güç, Ayşe, (2008), “İslâmcı Feminizm: Müslüman Kadınların Birey Olma Çabaları” *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* Cilt: 17, Sayı: 2, ss. 649-673
- Günay, Ünver, (1999), *Din Sosyolojisi*, İstanbul: İnsan Yayınları
- Kara, İsmail, (1987), *Türkiye’de İslâmcılık Düşüncesi Metinler ve Kişiler I*, İstanbul: Risale Yayınları, II. Baskı
- Kara, İsmail, (2005), *Namık Kemal: Osmanlı Modernleşmesinin Meseleleri I*, İstanbul: Dergah Yayınları
- Kaymakcan, Recep, (2006), “Türkiye’de Din Eğitimi Politikaları Üzerine Düşünceler” *EKEV Akademi Dergisi* Yıl: 10 Sayı: 27, ss. 21-36
- Mardin, Şerif, (2002), *Türkiye’de Din ve Siyaset (Makaleler 3)*, Derleyenler: Mümtazer Türköne / Tuncay Önder, İstanbul: İletişim Yayınları
- Mills, Wright, C.,(2000), *Toplumbilimsel Düşün*, İstanbul: Der Kitabevi
- Sezer Ayten, (1999), “Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Misyonerlerin Türkiye’deki Eğitim ve Öğretim Faaliyetleri”, *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Ankara, ss. 169-184
- Yıldırım, Ergun, (2005), “Toplumsal Gelişme Açısından Protestanlık ve İslâm”, *DPÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı:12, DPÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayını, ss. 61-72